

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ORTAÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
COĞRAFYA ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

12. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN TÜRKİYENİN KOMŞU ÜLKELERİNİ
BELİRLEYEBİLME BECERİLERİ VE GÖRÜŞLERİ

İstanbul-2023

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ORTAÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
COĞRAFYA ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

12. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN TÜRKİYENİN KOMŞU ÜLKELERİNİ
BELİRLEYEBİLME BECERİLERİ VE GÖRÜŞLERİ

Metin AKGÜN
(Yüksek Lisans Tezi)

Danışman
Dr. Öğr. Ü. Salih YILDIRIM

İstanbul, 2019

Tüm kullanım hakları

M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne aittir.

© 2019

ONAY

Metin AKGÜN tarafından hazırlanan “12. Sınıf Öğrencilerinin Türkiye’nin Komşu Ülkelerini Belirleyebilme Becerileri ve Görüşleri” konulu bu çalışma, .../.../20... tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda jüri tarafından başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı**İmza****TEZ DANIŞMANI****Dr. Öğr. Ü. Salih YILDIRIM****JURİ ÜYESİ****Prof. Dr. Mehmet ÜNLÜ****JURİ ÜYESİ****Doç. Dr. Musa ULUDAĞ**

ÖZGEÇMİŞ

2004-2012: Bursa Dumlupınar İlköğretim Okulu

2012-2016: Emirsultan Anadolu Lisesi

2016-2020: Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Coğrafya Öğretmenliği
Lisans

İLETİŞİM BİLGİLERİ

Görev Yaptığı Kurumu: Oğuz Fen Bilimleri Lisesi, Coğrafya Öğretmeni

ETİK BEYAN FORMU

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırladığım çalışmamda;

Sunduğum bilgileri, dokümanları ve verileri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,

Çalışmamda yararlandığım eserlerin tamamına atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,

Elde ettiğim verilerde ve sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı bildirir, aksi bir durumda aleyhimde doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

....../....../....

(İmza)

Metin AKGÜN

ÖNSÖZ

Coğrafya eğitimine katkı sağlamak amaçlı hazırladığım bu tezde 12 sınıf öğrencilerinin Türkiye'nin komşu ülkelerini belirleyebilme becerileri ve görüşleri incelenmiştir. Bu araştırmada öğrencilerin Komşu ülke kavramı hakkındaki bilgilerine, komşu ülkeler hakkındaki görüşlerine ve bu ülkelerin harita üzerinden belirlenebilmesine, komşu ülkeler arasından turizm amaçlı en çok merak ettikleri ülkeler nedenleri ile birlikte anket formu oluşturularak veri elde edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarını öncelikle Millî Eğitim Bakanlığındaki tüm Coğrafya öğretmenlerine, coğrafya eğitim programına, İlçe Milli Eğitimde çalışanlara faydalı olmasını ümit ediyorum.

Tez konumun belirlenmesinde, tez sürecinin her aşamasında yardımcı olan manevi desteğini hiç eksik etmeyen, eğitimin her daim önemini vurgulayan danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Salih YILDIRIM hocama teşekkürü borç bilirim.

Yüksek Lisans eğitimi boyunca her konuda yardımcı olan ve eğitim sürecinde desteklerini eksik etmeyen Prof. Dr. Mehmet ÜNLÜ, Doç. Dr. Münür BİLGİLİ, Prof. Dr. Ali BALCI, Doç. Dr. Ali Osman KOCALAR hocalarıma teşekkür ederim.

Bu tezimi yazarken maddi ve manevi bütün desteklerinden ötürü annem Nimet AKGÜN, babam Ahmet AKGÜN, kardeşim Deniz AKGÜN, değerli dostum Ahmet ÜNAL'a sonsuz teşekkür ederim.

Metin AKGÜN

ÖZET

Coğrafya eğitimi, insan ve doğa arasındaki etkileşimi anlamak ve coğrafi olayları öğrenmek amacıyla gerçekleştirilen bir eğitim sürecidir. Coğrafi bilgiye sahip olan bireyler, çevrelerinde meydana gelen olayları daha iyi anlama ve yorumlama yeteneğine sahiptir. Bu bilgi, doğal afetlerin neden olduğu hasarı değerlendirmek veya tarım bölgelerindeki verimlilik durumunu analiz etmek gibi durumlarda önemli bir rol oynar. Coğrafi bilgiye sahip olan bireyler, çevrelerindeki değişiklikleri daha iyi takip edebilir ve çevresel sürdürülebilirlik gibi konuları değerlendirebilir. Ancak coğrafi bilgiye sahip olmayan bireyler, çevrelerinde meydana gelen olayları anlamakta veya yanlış anlamakta zorluk çekerler. Örneğin, bir iklim değişikliği olayını sadece hava sıcaklığındaki bir artış olarak algılayabilirler, ancak bu değişikliğin altında yatan coğrafi faktörleri gözden kaçırabilirler. Coğrafi bilgi, bireylerin daha iyi kararlar vermelerine, çevresel sorunları anlamalarına ve sürdürülebilir bir gelecek için daha bilinçli bir şekilde hareket etmelerine yardımcı olur.

Türkiye, coğrafi konumu nedeniyle farklı kültürlerin, dillerin, dinlerin ve insanların buluşma noktasındadır. Çevre ülkelerin farklı alfabelere sahip olması, bu çeşitliliği kanıtlar niteliktedir. Coğrafya eğitimi, Türkiye'nin bu konumsal çeşitliliğini anlamayı ve bu çeşitlilik üzerinden çeşitli olguları sentezlemeyi ve öğrencilerin Türkiye'nin yakın çevresindeki ülkelerden başlayarak tüm dünyadaki ülkeler hakkında yeterli düzeyde bilgi edinmelerini amaçlamaktadır.

Bu bağlamda çalışmanın amacı, öğrencilerin komşu ülke denildiğinde zihinlerinde canlananları belirlemek, hangi komşu ülkeleri bildiklerini listeleyip bu ülkeler hakkındaki görüşlerini almak ve öğrencilerin bilgi düzeylerini harita üzerinden sorgulamaktır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır:

1. Öğrenciler “komşu ülke kavramı nedir?” sorusunu nasıl açıklamaktadırlar?
2. Öğrenciler, Türkiye'nin komşu ülkelerini biliyorlar mı?
3. Öğrencilerin Türkiye'nin komşu ülkelerine yönelik görüşleri nelerdir?
4. Öğrenciler, Türkiye'nin komşu ülkelerini haritada gösterebiliyor mu?
5. Öğrenciler Türkiye'nin hangi komşu ülkelerine ne sebeple gitmek istiyorlar?
6. Öğrencilerin Türkiye'nin komşu ülkelerini haritada gösterebilmeleri cinsiyete ve okul türlerine göre farklılık gösteriyor mu?

Bu çalışma, İstanbul ili Ümraniye ilçesinde bulunan altı devlet okulu ve bir özel eğitim kurumunda bulunan on ikinci sınıf öğrencilerinin Türkiye'nin komşu ülkelerini tablo ve harita üzerinde belirleyebilme becerilerini ve komşu ülkeler hakkındaki görüşlerini almak amacıyla yapılmıştır. Araştırmada betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın verileri uzman eşliğinde araştırmacı tarafından hazırlanan anket formu aracılığı ile toplanmıştır. Verilerin değerlendirmesinde SPSS 23 ve Microsoft Excel programı kullanılmıştır.

Araştırmanın sonuçlarına göre öğrencilerin komşu ülke kavramını ne olduğunu yazmada çoğunluğunun başarılı olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte tablo üzerinden komşu ülkeleri tespit etme ve harita üzerinden göstermede ise başarısız olduğu tespit edilmiştir. Ülkeler ile ilgili görüşlerde ise coğrafik öğelerden çok politik, ekonomik ve savaş gibi kavramlar ön plana çıkmıştır. Öğrenciler, turistik amaçlı en çok Türkiye'nin batısında bulunan ülkelere gitmek istemektedirler.

Anahtar Kelimeler: Komşu ülkeler, harita bilgisi, lise öğrencileri, coğrafya eğitimi, mekânsal imaj, mekânsal bilgi

ABSTRACT

Geography education is a process of education used to learn about geographical occurrences and the interaction between humans and the natural world. Geographically literate people are better able to comprehend and analyse the events taking on around them. This knowledge is crucial when determining the extent of natural catastrophe damage or evaluating the level of productivity in agricultural regions. Geographically literate people are better able to monitor environmental changes and evaluate topics like environmental sustainability. However, those who lack geographic information sometimes find it difficult to comprehend or misunderstand the events taking place around them.

For instance, they might mistake a climate change event for nothing more than a rise in air temperature while ignoring the geographical causes of this shift. In order to create a sustainable future, people need to be able to make better judgments, comprehend environmental challenges, and act with greater knowledge. Turkey's geographical location places it at the nexus of numerous cultures, languages, faiths, and people.

This diversity is demonstrated by the distinct alphabets of adjacent nations. Geography education seeks to comprehend Turkey's spatial diversity, to synthesize numerous phenomena through this diversity, and to give pupils an adequate understanding of the nations of the world, starting with those that are close to Turkey.

The purpose of the study in this situation is to find out what students think of when they think about adjacent nations, to list the neighbouring countries they are familiar with, to ask students for their comments on these countries, and to quiz students on their level of map knowledge. Answers to the following queries were sought in line with this overall objective:

1. In what way do students respond to the inquiry, "What is the concept of neighbouring countries?"
2. Are students familiar with Turkey's neighbours?
3. What are the pupils' opinions about the nations that border Turkey?
4. Can students locate the nations that border Turkey on a map?
5. Which of Turkey's neighbours would the students most like to visit, and why?

6. Do gender and style of school have an impact on students' abilities to locate Turkey's neighbours on a map?

The purpose of this study was to find out whether students in the twelfth grade in six public schools and one private institution in Istanbul's province of Ümraniye could recognize Turkey's neighbours on maps and tables, as well as what they thought of those nations. In the study, a descriptive survey method was employed. In the presence of an expert, the researcher created a questionnaire form that was used to gather the study's data. The data analysis program choices were SPSS 23 and Microsoft Excel.

The majority of the students were successful in expressing the idea of adjacent countries in their writing, according to the study's findings. It was discovered, however, that they were unable to locate nearby nations on the table and depict them on a map. Instead of geographic factors, ideas like politics, economics, and conflict dominated attitudes about other nations. For tourism reasons, students choose to travel to the nations west of Turkey.

Keywords: Neighbouring countries, map knowledge, high school students, geography education, spatial image, spatial knowledge

İÇİNDEKİLER

ONAY	i
ÖZGEÇMİŞ	ii
ETİK BEYAN FORMU	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLOLAR LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	xvi
KISALTMALAR LİSTESİ	xvii
BÖLÜM 1: GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. Araştırmanın Sınırlıkları	6
1.5. Araştırmanın Sayıltıları	6
1.6. Araştırmaya Ait Tanımlar	6
BÖLÜM 2: ALANYAZIN VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	7
2.1. Komşu Ülke Kavramı	7

2.2.	Türkiye'nin Coğrafi Konumu	8
2.3.	Türkiye'yi Çevreleyen Ülkelerden Yaşanan Göçler.....	12
2.4.	Türkiye'nin Komşu Ülkeler İle Olan İlişkileri	13
2.4.2.	Türkiye-Bulgaristan İlişkileri	13
2.4.1.	Türkiye- Yunanistan İlişkileri	15
2.4.3.	Türkiye-Gürcistan İlişkileri	16
2.4.4.	Türkiye-Ermenistan İlişkileri	18
2.4.5.	Türkiye-Azerbaycan İlişkileri.....	19
2.4.6.	Türkiye-İran İlişkileri	19
2.4.2.	Türkiye-İrak İlişkileri	19
2.4.7.	Türkiye-Suriye İlişkileri	20
BÖLÜM III: YÖNTEM.....		21
3.1.	Araştırmanın Deseni	21
3.2.	Evren ve Örneklem	22
3.3.	Verilerin Toplanması.....	23
3.4.	Verilerin Analizi	24
3.5.	Geçerlik ve Güvenirlik.....	25
BÖLÜM IV: BULGULAR		26
4.1.	Komşu Ülke Kavramına Yönelik Bulgular.....	26
4.2	Öğrencilerin Türkiye'nin Komşu Ülkeleri Bilgilerine Yönelik Bulgular	28
4.2.1.	Öğrencilerin Türkiye'nin Komşu Ülkeleri Arasında Olmayan Ama Tabloya Yazıkları Ülkeler.....	29

4.2.2. Harita Üzerinden ülkelerin işaretlenmesi	30
4.2.3. Harita Üzerinden Konumlandırmalara Yönelik Bulgular.....	32
4.3 Öğrencilerin Türkiye'nin komşu ülkelerine yönelik görüşleri hakkında bulgular	35
4.3.1. Öğrencilerin Bulgaristan hakkındaki görüşleri	35
4.3.2 Öğrencilerin Yunanistan ile ilgili fikirleri	36
4.3.3 Öğrencilerin Gürcistan hakkındaki görüşleri	38
4.3.4 Öğrencilerin Ermenistan hakkındaki görüşleri.....	39
4.3.5. Öğrencilerin Azerbaycan hakkındaki görüşleri	40
4.3.6. Öğrencilerin İran hakkındaki görüşleri	41
4.3.7. Öğrencilerin Irak ile ilgili görüşleri.....	43
4.3.8. Öğrencilerin Suriye hakkındaki görüşler.....	44
4.4 Öğrencilerin Turizmsel Faaliyet Olarak En Çok Hangi Merak Ettiği Ülkeler....	45
4.4.2. Bulgaristan ile ilgili yorumlar	46
4.4.1. Yunanistan ile ilgili yorumlar	47
4.4.3. Gürcistan ile ilgili yorumlar	47
4.4.4. Ermenistan ile ilgili yorumlar:.....	48
4.4.5. Azerbaycan ile ilgili yorumlar:.....	48
4.4.5. İran ile ilgili yorumlar	49
4.4.6. Irak ile İlgili Yorumlar	49
4.4.7. Suriye İle ilgili yorumlar	50
4.5. Öğrencilerin Komşu Ülkeler Hakkında Bilgi ve Becerilerine Yönelik İstatistiksel Analizler.....	50

BÖLÜM V: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	53
5.1 Sonuç.....	53
5.2 Tartışma.....	55
5.3 Öneriler	57
KAYNAKÇA	58
EKLER	65
Ek 1: İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğünden Alınan İzin	65
Ek 2: Etik Kurul İzni	66
Ek 3: Anket Formu Örneği.....	67

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 2. 1. Komşu Ülkelerden Türkiye'ye Göçler ve Nedenleri	13
Tablo 2. 2. Türkiye ile Bulgaristan Arasında Olan Sorunlar ve Kazanımlar	16
Tablo 2. 3. Türkiye'ye Gelen Bulgaristanlı Sayısı.....	16
Tablo 2. 4. Türk- Yunan Ortak Yemekleri	20
Tablo 2. 5. Türkiye ile Yunanistan Arasında olan Sorunlar ve Kazanımlar	14
Tablo 2. 6. Türkiye ile Irak Arasında olan Sorunlar ve Kazanımlar	15
Tablo 3. 1. Araştırma Yürütüldüğü Okul Türlerinin Cinsiyete Göre Dağılımları.....	23
Tablo 4. 1. Komşu Ülke Kavramına Yönelik Bulgular.....	26

Tablo 4. 2. Komşu Ülke Nedir Sorusuna Yönelik Bulgular	27
Tablo 4. 3. Komşu Ülke Kavramının Cinsiyete Göre Değerlendirilmesi	28
Tablo 4. 4. Yazılan Ülke Sayısına Yönelik Bulgular	28
Tablo 4. 5. Okul Türlerine Göre Komşu Ülkeleri Yazanlar ve Yazmayanlar	29
Tablo 4. 6. Öğrencilere Göre Türkiye'ye Komşu Olan Ama Gerçekte Komşu Olmayan Ülkeler	29
Tablo 4. 7. Öğrencilerin Komşu Ülkeleri Harita Üzerinden Belirleyebilme Düzeyleri30	
Tablo 4. 8. Ankete Katılan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Harita Bulguları.....	Error!
Bookmark not defined.	
Tablo 4. 9. Okullara Göre Haritada Ülkelerin Yazılma Durumları	31
Tablo 4. 10. Ankete Katılan Öğrencilerin Okullara Göre Komşu Ülkeleri Karıştırma Durumları.....	32
Tablo 4. 11. Öğrencilerin Bulgaristan ile İlgili Görüşleri	35
Tablo 4. 12. Öğrencilerin Yunanistan İle İlgili Görüşleri.....	36
Tablo 4. 13. Öğrencilerin Gürcistan ile İlgili Görüşleri.....	38
Tablo 4. 14. Öğrencilerin Ermenistan ile İlgili Görüşleri	39
Tablo 4. 15. Öğrencilerin Azerbaycan ile İlgili Görüşleri	40
Tablo 4. 16. Öğrencilerin İran ile İlgili Görüşleri.....	41
Tablo 4. 17. Öğrencilerin Irak ile İlgili Görüşleri.....	43
Tablo 4. 18. Öğrencilerin Suriye ile İlgili Görüşleri	44
Tablo 4. 19. Turistik Olarak En Çok Gitmek İstenilen Ülkeler	45
Tablo 4. 20. Öğrencilerin Komşu Ülkelere Neden Gitmek İstedikleri	46
Tablo 4. 21. Cinsiyet Değişkenine Göre Ki-Kare Analizleri	50

Tablo 4. 22. Okul Türü Değişkenine Göre Ki-Kare Analizleri	51

Tablo 4. 23. Okul Türüne Göre KWH Testi Analizi Sonuçları	51

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Türkiye'nin Coğrafi Konumu.....	10
Şekil 2. Ö355'in Harita Üzerinden Ülkeleri Konumlandırması	32
Şekil 3. Ö2'nin Harita Üzerinden Ülkeleri Konumlandırması	33
Şekil 4. Ö3'ün Harita Üzerinden Ülkeleri Konumlandırması	33
Şekil 5. Türkiye'nin Komşu Ülkeleri Arasında Hiçbirine İlgili Duymayan Öğrenci Örneği	34
Şekil 6. Türkiye'nin Komşu Ülkelerine İlgili Duyma Nedenleri Örneği	34

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1. Edirne Belediyesinin Yılbaşı Öncesi Bulgarca Hazırladığı Afişler	14
Fotoğraf 2. Stefan Bulgar Kilisesi, Balat-İstanbul.....	14
Fotoğraf 3. Kilis’te Suriyeli Mültecilerin Yaşadığı AFAD Kampı	21
Fotoğraf 4. Nevzat Ayaz Anadolu Lisesi, Ümraniye	23
Fotoğraf 5. Özel Lise, Ümraniye	24

KISALTMALAR LİSTESİ

TDK: Türk Dil Kurumu

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

BM: Birleşmiş Milletler

OEC: Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Bakanlığı

Ö: Öğrenci

KEİ: Karadeniz Ekonomik İş Birliği Teşkilatı

İİT: İslam İş Birliği Teşkilatı

AİB: Akdeniz için Birlik

TÜROB: Türkiye Otelciler Birliği

UNHRC: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

GSMH: Gayri Safı Milli Hasıla

BÖLÜM 1: GİRİŞ

Giriş bölümünde problem durumu, amaç, önem, sınırlılıklar, sayıltılar ve tanımlar alt başlıkları yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Mekân toplumların ortaya çıktığı zamandan beri tartışmaya açık bir kavram niteliği taşımaktadır (Yıldırım, 2022). Çeşitli anlamlar ve bağlamlar içeren mekân, Türk Dil Kurumuna göre; “yer, bulunulan yer, ev, yurt” anlamlarına gelmektedir. Orta çağda, filozoflar ve yazarlar bu terimi bir konteynır veya kap anlamında kullanmışlardır (Elden, 2009). Bilim ise mekânı; ilintiler bütünü olarak ele almaktadır. Mekân, insanın tüm işlerini yürüttüğü, öğrendiği şeyleri sergilediği yer olarak tanımlanabilir (Tümertekin ve Özgüç, 2022). İlk zamanlarda coğrafyanın ilgi alanı iken şimdi birçok sosyal bilim tarafından disiplinler arası bir yaklaşımla ele alınmaktadır. Mekân, zaman kavramıyla da ilişkilendirilebilir. Günümüz anlayışında zaman ve mekândan biri diğerrinin önünde görülüyor, tersine eş zamanlı görülmektedir. Zira zaman da mekân gibi kesin ölçütlerle ifade edilmez. Yani mutlak, kesin ve her yerde aynı hızda ilerlemez. Bundan dolayı zaman ve mekân birbirlerini bütünler ve iki kavram da biz insanlar aracılığıyla üretilmiştir (Bilgili, 2016). Mekân, toplumun ve sosyal yapının etkilediği bir ürün, toplumu ve sosyal yapıyı etkileyen bir müessir olarak ifade edilebilir (Şıkoğlu ve Aslan 2015). İnsan olmadan mekân üretmek imkânsızdır ve mekâna sadece mekânı kastederek bir şeyler çıkarıp insanı yok saymak farklı bir durumdur. Bu durum mekânsal fetişizm olarak da adlandırılır (Bilgili, 2016). Sosyal-mekânsal teorisyenler, toplumsal ve mekâna ait fenomenlerin birbiriyle ilişkili olduğuna vurgu yaparak, biri olmadan ötekisinin anlaşılamayacağını ve resmin tümünü görülemeyeceğini söylerler (Gregory ve Urry, 1985). 20. yüzyılın başlarından itibaren insanların mekân algısı çeşitlenmiştir. Endüstrileşme ve nüfuslanma, mekânın anlam içeriğinden ziyade ondan daha fazla ne şekilde yararlanabilirim idrakini de beraberinde getirmiştir (Yıldırım ve Ünlü, 2017).

Bireylerin doğup yaşadıkları mekânın dünya üzerindeki durumunu anlayabilmeleri, çevresi ve uzağındaki ülkelerin geçen zaman karşısında yorum yapabilmeleri; ülkeler devletler ve örgütler arasındaki sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi ilişkileri düşünüp

değerlendirebilmeleri için mekânsal bilgiye ihtiyaçları vardır (Köşker, 2020). Mekânsal bilgi sadece ne, nerede sorularının cevaplarını aramaz. Bunun ötesinde niçin, nasıl ve aralarındaki ilişkiyi yer ve zamana göre izah eder (Taş, 2011). Mekânsal düşünme becerisinin içerisinde yer alan harita okuma ve yorumlama becerisi, ilköğretim öğrencileri için sosyal bilgiler programında teşvik edilmiş ve geliştirilmesi hedeflenmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2005). Coğrafyacının haritalarından faydalar elde edebilmesi ancak onu okuyabilmesiyle mümkün olur (Balcı, 2015).

Coğrafya eğitimi, başta yakın çevresi olmak üzere, yaşadığımız ülkeyi ve dünyayı tanıyan herkesin gelişmesine katkıda bulunmaktadır (Şahin, 2003, 82). *“Coğrafya dersi öğretim programında eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim ve empati, problem çözme, karar verme, bilgi teknolojilerini kullanma, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma ile girişimcilik; bilimsel araştırma becerisi, zaman yönetimi, ... gibi temel becerilerin kazandırılmasına yönelik esas amaçları kapsayan beceriler de yer alır”* (Yıldırım ve Ünlü, 2017). Ülkeler arasındaki ilişkiler çok çeşitlidir. Tek bir bakış açısıyla incelenemez ve bundan ötürü coğrafi eğitim programları konuları öğrenci sınıf derecesine göre konuyu dokuz, on, on birinci ve on ikinci sınıflarda farklı açılardan vurgulayarak incelemiştir. Günümüzde küreselleşme ile ülkeler arasındaki ilişkiler çok boyutlu olmaya başlamış, boyutun içerisindeki bağlantılar ayrı bir konu haline gelmiştir. Küreselleşmenin entegrasyon, küçülme, birleşme, etkileşim, bilgi gibi kelimeleri içermesiyle beraber kültür ve dolayısıyla hüviyet anlamında meydana getirdiği tesirler muhakeme edildiğinde, küreselleşmeye daha detaylı bir mesuliyet yüklemek gerekir (Aytekin, 2013). Dünya üzerindeki büyük ekonomik örgütlere baktığımızda küreselleşmenin önemi daha iyi anlaşılmaktadır. Kuzey Amerika Serbest Ticaret Antlaşması (NAFTA), Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (OPEC), Asya Pasifik İş Birliği Örgütü (APEC) gibi bölgesel iş birlikleri, dünya ticaretinin yüzde doksanını gerçekleştirmektedir. Ek olarak ekonomik faaliyetler için sınırdaş ülkeler arasındaki ilişkilerde çok önemlidir. Avrupa Birliği gelişim tarihi incelendiğinde farklı yıllar içinde bölgesel örgütün isim değiştirdiğini, üye sayısının arttırdığını, komşu ve bölgesel örgütlenmenin önemli olduğu görülebilir. Çağdaş dünyada ülkelerin oluşturduğu politik, ekonomik, toplumsal örgütlerin sayısı her geçen yıl artmaktadır.

Dünyada bulunan ülkelerin komşu ülkeleri ile ticari ilişkileri kuvvetlidir. Ekonomik Karmaşıklık Gözlemevi (OEC) ‘ne göre Yunanistan’ın en büyük ticari ortağı Almanya ve İtalya’dan sonra Türkiye’dir. Yaşanan politik sorunlara rağmen iki ülke arasındaki ticaret

hacmi 2,02 milyar doları aşmıştır. Aynı şekilde Irak ile yapılan ihracat hacmi 10,2 milyar doları aşmıştır. Türkiye ile komşu ülkeler arasındaki ilişkiler şimdi olduğu kadar geçmiş dönemde de önemliydi. Türkiye'nin dış politika ile ilgili felsefesi Mustafa Kemal Atatürk tarafından şu sözlerle ifade edilmiştir. *“Yurtta barış, dünyada barış için çalışıyoruz.”* (Atatürk'ün TTB. IV, s. 551, 1931). *“Komşularımızla ve bütün milletlerle ilişkilerimiz ciddî, samimî barış ve güvenlik fikrine dayalı olarak gelişmektedir. Dostlar arasında dürüst bir durumun korunması, bizim daima çok önem verdiğimiz bir esastır”* (Atatürk'ün S.D.I, s.358, 1932). *‘Türkiye, bölgesel sorunlarda bölgesel sahiplenme ve çözümleri savunmaktadır. Ülkemiz, Karadeniz Ekonomik İş birliği Teşkilatı, Güneydoğu Avrupa İşbirliği Süreci, Ekonomik İşbirliği Teşkilatı gibi çeşitli bölgesel örgütlerin ve girişimlerin de kurucu üyesidir. İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT), Gelişen Sekiz Ülke (D-8), Türk Devletleri Teşkilatı, Asya İşbirliği Diyalogu ve MIKTA'nın (Meksika, Endonezya, Kore, Türkiye ve Avustralya) üyesi olan Türkiye, mensubu bulunduğu tüm oluşum/örgütlere üstlendiği Dönem Başkanlıklarıyla etkinlik ve dinamizm kazandırmıştır. Ülkemiz halihazırda Türk Devletleri Teşkilatı, MIKTA ve İİT Parlamento Birliği (İSİPAB) Dönem Başkanlıklarını yürütmektedir.* (Türkiye Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığı, 2021).

Özellikle komşu devletlerin dahil olduğu 1934 yılında imzalan Balkan Paktı 1937 yılında imzalanan Sadabat Paktı ve 1955'te Bağdat Paktı 1990'lı yıllarda Karadeniz ülkeleri ile oluşturulan Karadeniz Ekonomik İş birliği teşkilatında Türkiye, Karadeniz'e kıyısı olmayan Ermenistan ve Yunanistan'ı davet ederek komşularıyla iyi bir ilişki sürme gayretindedir.

Coğrafya eğitim sisteminde Türkiye'nin yer aldığı bölgeler tarihi, kültürel, ekonomik ve ticari ilişkileri ele alınmaktadır. Coğrafya dersi öğretim programının genel felsefesi ve genel amaçlarından biri olan on üçüncü madde yukarıda yazılanları kanıtlar niteliktedir. *“Coğrafi birikim ve sentez ülkesi olan Türkiye'nin bölgesel ve küresel ilişkiler açısından konum özelliklerini kavrayarak ülkesinin sahip olduğu potansiyel bilincine varması.* Coğrafya eğitim programında Türkiye'nin komşu ülkeleri ile ilgili dokuzuncu sınıfta Türkiye'nin coğrafi konum, onuncu sınıfta beşerî sistemler içinde göç ve küresel ortam ve bölgeler, on birinci sınıfta küresel ortam ve ülkeler ve ulaşım sistemlerinde, on ikinci sınıflarda Türkiye'nin komşu ülkelerinden bahsetmektedir. Bir ülkenin dünyada yarattığı algı yirmi birinci yüzyılda ülkenin uluslararası kamuoyunda etkinliğini gösteren önemli göstergelerden birisidir (Gültekin, 2013).

Yukarıdaki söylenenler doğrultusunda akademik dünyada coğrafya kazanımları hakkında yapılan çalışmaların sayısı bir hayli azdır. Komşu ülkelerle ilgili yapılan çalışmalar daha çok politik ve ekonomik temellidir. Özer (2019), Türkiye'nin komşu ülkelerle ticareti üzerine bir değerlendirme çalışması yürütmüş, Durmuşoğlu (2015), Türkiye'nin enerji politikaları ve komşu ülkeler ile uluslararası ilişkilerine etkilerini irdelemiş, Sağdıç ve Özkan (2018) ise erken cumhuriyet dönemi ders kitaplarında Türkiye'nin komşuları konusunu araştırmıştır. Eğitim temelli çalışmaların az olması kazanımların öğrencilerde yarattığı etkiyi bilmememize neden olur. Oysaki 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunun 2. maddesinde ifade edilen Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri esas alınarak hazırlanan Coğrafya Dersi Öğretim Programının 5. Maddesinde yakın çevresinden başlayarak ülkesine ve dünyaya ait mekânsal değerleri anlama ve bu değerlere sahip çıkma bilincinin oluşması hedeflenmektedir. Sadece bu madde bile bu çalışmanın elzem olduğunun kanıtıdır. Buna benzer bir çalışma öğretmenler üzerine yapılmıştır. Köşker (2019) in bir çalışması sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Türkiye'ye kara sınırıyla komşu olan ülkelere ilişkin yeterliliklerini ve zihinlerindeki imajları (görüşleri, algıları, tanımlamaları ve değerlendirmeleri) belirlemiştir. Öğrencilere verilen coğrafya dersinin temel amaçları arasında şunlar sayılabilir; ülkesinin komşu ülkeleri ya da uzağındaki ülkeleri harita üzerinden anlamaları, birbirleri üzerine yorum yapmaları, yaşama dair temel unsurlar ile eşleştirmeleri ya da eleştirel düşünme kabiliyetine sahip olmaları. Bu çalışma ile coğrafya müfredatında öğrencilerin Türkiye'nin komşu ülkeleri hakkındaki algıları ve bu ülkeleri harita üzerinden belirleme düzeyleri analiz edilerek eğitim programının amacına ulaşp ulaşmadığı ile ilgili çıkarımlar yapılması hedeflenmektedir. Coğrafya eğitim programındaki her bir kazanım ayrı bir inceleme konusudur. Ölçülmeyen herhangi bir şeyin başarılı olacağı kabul edilmediğine göre bu çalışmanın yapılması elzemdir ve literatürde bu konuda bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Buna ek olarak Türkiye'nin coğrafi konumu dünya üzerinde kıtalar arası yakınlaşma noktası üzerinde olduğundan önemlidir. Yeni Zelanda, Arjantin, Ekvator, Papua Yeni Gine gibi ülkeler dünyanın ana çekim merkezine uzaktır ancak Türkiye kıtalar arasında (Asya, Afrika ve Avrupa) kaldığı için Türkiye'nin sahip olduğu potansiyeli bilmesi, anlaması ve tenkit etmesi gerekmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Gerek bölgesel gerek küresel etkileri bağlamında komşu ülkelerin hangilerinin olduğunun bilinmesi ve bu ülkelere yüklenen anlamların ortaya çıkarılması gelecek yıllarda

Türkiye'nin komşu ülkeleriyle olan münasebetini nasıl şekillendireceğinin önemli bir göstergesidir. Bu bağlamda öğrencilerin Türkiye'nin komşu ülkelere ilişkin bilgi düzeyinin ve zihinsel kodlarının belirlenmesi geçmiş, günümüz ve gelecek adına farkındalığın oluşturulması bakımından önem arz etmektedir. Türkiye'ye kara sınırıyla komşu ülkelere ilişkin lise son sınıf öğrencilerinin bilinç düzeylerinin ve imajlarının araştırılmasıyla literatürdeki boşluğun doldurulacağı ümit edilmektedir. Buradan hareketle çalışmanın alt problemleri aşağıdaki gibidir:

Öğrenciler “komşu ülke kavramı nedir?” sorusunu nasıl açıklamaktadırlar?

Öğrenciler, Türkiye'nin komşu ülkelerini biliyorlar mı?

Öğrencilerin Türkiye'nin komşu ülkelere yönelik görüşleri nelerdir?

Öğrenciler, Türkiye'nin komşu ülkelerini haritada gösterebiliyor mu?

Öğrenciler Türkiye'nin hangi komşu ülkelere ne sebeple gitmek istiyorlar?

Öğrencilerin Türkiye'nin komşu ülkelerini haritada gösterebilmeleri cinsiyete ve okul türlerine göre farklılık gösteriyor mu?

1.3. Araştırmanın Önemi

İnsan ilk eğitimini ailesinden aldıktan sonra eğitim ve öğretim kurumlarında önce kendisini ve çevresini olmak üzere sonra ülkesini ve dünyayı anlamlandırmaya başlamaktadır (Akengin, Tuncel ve Cendek, 2016). Coğrafya okuryazarı bireyler, dünyanın doğal ve beşerî özellikleri hakkında farklı bakış açılarından ve farklı düzeylerde sorgulayan sorular üretirler ve bunlara anlamlı cevaplar bulmaya çalışırlar (Kocalar, Demirkaya 2015). Bununla birlikte “*Coğrafi doğal ve beşerî özellikleri simgeleştirme, coğrafya biliminde kendini haritalarda bulur. Harita, yeryüzünün bir bölümünün ya da tamamının ölçek yardımıyla düzleme aktarmaktır*” (Akengin, Tuncel ve Cendek, 2016). ‘Daha geniş bir ifadeyle harita; yeryüzünün veya bir parçasının kuşbakışı görünümünün matematik yöntemlerle istenilen ölçeğe göre küçültülerek, özel işaretleriyle bir düzleme çizilmiş örneğidir’ (Özey, Ünlü ve Üçışık, 2002). Bundan dolayı öğrencilerin harita bilgisinin coğrafi olgularla birleştirmesi yaşadığı coğrafyayı daha iyi tanımasına yardımcı olacaktır.

Türkiye'nin dünya üzerindeki jeopolitik konumunda, kültür, göç, ulaşım konusunda ise Türkiye'nin komşu ülkelerden bahsedilmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlıkları

Araştırma, 2021- 2022 eğitim öğretim yılı ile sınırlıdır. İstanbul İl Milli Eğitim müdürlüğüne bağlı Ümraniye ilçesinde bulunan yedi devlet okulu ve bir özel okulda öğrenim gören öğrenciler ile sınırlıdır.

1.5. Araştırmanın Sayıtları

Bu araştırma ile ilgili sayıtlar aşağıda gösterilmiştir.

Lise öğrencileri açık uçlu soruları ve anketi doldururken kendi düşünceleri yazacaklardır. Herhangi bir müdahale söz konusu değildir.

Çalışmamızda kullanılan yöntem ve materyallerin çalışmanın amacına ve kapsamına uygun olduğu düşünülmektedir.

1.6. Araştırmaya Ait Tanımlar

Komşu Ülke: Bir ülkenin başka bir ülke ile ortak sınıra sahip olma durumudur.

Harita: Coğrafya, tarih, dil, nüfus vb. konularla ilgili yeryüzünün veya bir parçasının, belli bir orana göre küçültülerek düzlem üzerine çizilen taslağı (TDK, 2021).

Mekân: Yer, bulunulan yer, ev, yurt ve uzay" anlamlarına gelmektedir (TDK, 2021).

BÖLÜM 2: ALANYAZIN VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Komşu Ülke Kavramı

Sınırlar ya da tipik olarak hatlar sınır olarak anlaşılmaktadır ve bunlar yaşadığımız coğrafyanın bölünmesiyle ortaya çıkmıştır. TDK ise sınır kavramını “*İki komşu devletin topraklarını birbirinden ayıran çizgi, hudut*” olarak açıklamaktadır. Aslında salt bir şey gibi gözüktüğü de sınırlar, büyük anlamları ve karışık durumları ifade ederler. Bunlar fiziksel sınırlar, kimyasal sınırlar ya da sosyal sınırlar olabilir. Yani coğrafya felsefesinde sınırlar insanlar tarafından oluşturulmuş ülkeleri tamamlayan bütünlüklerdir. Bu bütünlükler zamanla değişmekte ve sınır değişiklikleri nedeniyle politik huzursuzluklar ve savaşlar ortaya çıkmaktadır. Bir ülkenin politikasında ise iç ve dış faktörler birbirini tamamlar. Sınırlar konusunda ülkeler bazen aktif (etkileyen) bir rolde bazen de pasif (etkilenen) bir rolde yer alırlar. İç unsurlar dış politik değerlerin tutumuna yön verir. Bir ülkenin coğrafyası, o ülkenin dış politikalarının tatbik edeceği genel çerçeveyi resmeder (Özdemir, 2008). Geçmiş tarihte İran devlet başkanlarından biri olan Şah, zamanında Batı devletleri ile iyi ilişkiler sürdürürken rejim değiştikten sonra batı devletleri ile olan ilişkiler kötüleşmiştir. Batı devletleri genel tutum olarak şu an ki İran rejimine karşı rahatsızdır. 2017 yılında Suudi Arabistan önderliğinde Katar Krallığı ile diplomatik kriz çıkmış çevre ülkelerle ilişkiler kopma noktasına gelmişti. İç sorunlar ve kötü yönetim iç faktörler kapsamında değerlendirirken, kötü komşular ve kötü komşuluk ilişkilerini bir iç çatışmaya yol açan en önemli dış faktörlerden birisi olarak görmektedir (Brown. E.M 1996). Jurgen Brauer’in şu sözü de bu durumu destekler haldedir; “*Komşular felakette olabilir nimet te olabilir*”. Komşu ülkeleri ile sorun olmayan ülkeler çok daha istikrarlı bir kalkınmaya sahip olur. Smith (1796) ise coğrafi olarak ücra yerlerin ticaretteki güçlükler hasebiyle uzmanlaşma ve bunun sağlayacağı yararlarla ticaretteki kazanımları zorlaştırdığını belirtmiştir. Almanya ve Bulgaristan’ın ihracat yaptığı ülkeler bu durumu kanıtlar. Almanya 2020 ihracatının %7,61’ini Fransa’ya, %6.39’unu Hollanda’ya %5.08’ini İtalya’ya %4,83’ünü Avusturya’ya %4,73’ünü İsviçre’ye yapmaktadır. 380,2 milyon dolar birçok ülkenin toplam yıllık gelirinden fazla bir rakamdır (OEC, 2020). Komşu ülkemiz Bulgaristan’da 2020 ihracatının %8’ini Romanya %6’sını Yunanistan, %6’sını Türkiye ile yani komşu ülkeler ile yapmaktadır (OEC, 2020). Avrupa ve İslam ülkeleri ile yakınlık, denizleri kullanabilme, Türki Cumhuriyetler ile etnik ve dil bağlantısı, fazla sayıda kara ve deniz sınır komşusu Türkiye’ye çeşitli pazarlarla derin ticari ilişkiler geliştirme fırsatı sunar (Turhan, 2012).

Türkiye, farklı stratejik kültürlere sahip bölgelerle çevrelendiği için dış politikalarında farklı algı ve yaklaşımlara sahip bir komşular grubu ile ilişkilerini yürütmek durumundadır (Özdemir, 2008). Yakınlık, yol maliyetleri, ortak sınır, medeniyet ve dil gibi doğal kazanımlarına rağmen Türkiye'nin komşu ülkeleri ile olan ticaret hacmi dalgalıdır ve dönem dönem komşu ülkeler ile yaşanan politik, askeri ve toplumsal sorunlar ilişkilerin bazı dönemlerde iyi olmasını engellemiştir. Komşu ve çevre ülkelerle olan ticaretimiz büyük artışlar göstermesine rağmen, Türkiye'nin ihracatının büyük kısmının Almanya, Fransa, Avrupa Birliği ve İngiltere gibi ülkelerle gerçekleştiği görülmektedir (Ata, 2012). Türkiye'nin 2020 ihracatında %6.5 ile Irak başta gelmektedir. Irak'ı %1.49 ile Yunanistan takip etmektedir. Komşu ülkeler bazında karşılaştırıldığında yüzdesel olarak değerleri Almanya'ya oranla azdır. Irak ile ihracat rakamları incelendiğinde dalgalı bir grafik olduğu görülmektedir. Bunlar geçmişte bu bölgede yaşanan Körfez savaşı, Irak işgali problemleri ile ilişkilidir. Komşu ülkeler için barış ortamı, istikrarlı bir yönetim, karşılıklı güven, hukukun üstünlüğü, evrensel misafirlik ve evrensellik gibi değerler önemlidir.

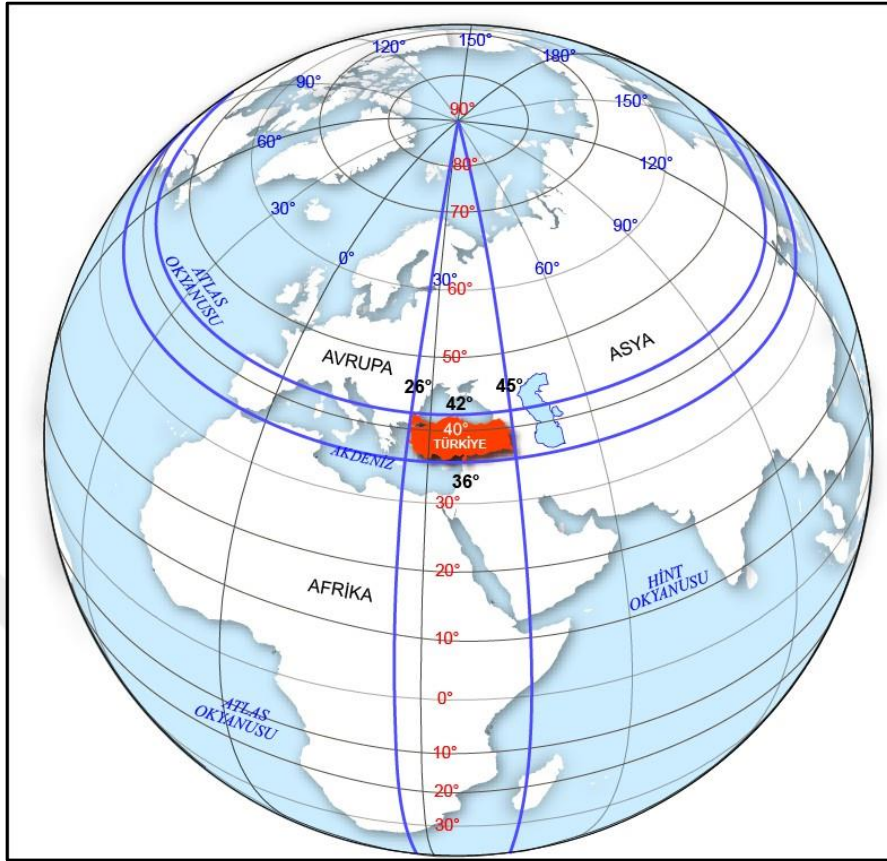
2.2. Türkiye'nin Coğrafi Konumu

Türkiye, Kuzey yarımkürede orta kuşakta bulunan 814.578 km² yüzölçümüne sahip bir ülkedir (Şekil 2.1). Türkiye, coğrafi konum bakımından dünya üzerinde mühim bir konuma sahip ülkelerden birisidir (Günel, 2008; Özey, 2004; Akpınar, 2005). Türkiye; Avrupa, Asya ve Afrika kıtaları arasında kalan jeopolitik, ekonomi, transit, kültür, üretim ve insan topluluğu açısından önemli bir geçiş noktasıdır. Türkiye, sahip olduğu coğrafi konum itibarıyla dünya üzerinde geçmişten günümüze değin her daim dikkatleri üzerine çeken önemli bir coğrafyada bulunmaktadır. Dünyada kurulan ilk medeniyetlerden bazıları Anadolu'da yayılmacılık göstermiştir (Değirmenci, 2019). Geçmiş tarihlerden başlayan ilk yerleşmeler ve bunların bıraktığı toplumsal miras ülkenin konumunu değerli kılmıştır. Avrupa, Asya ve Afrika kıtalarının birleşim noktasında kalan Türkiye birçok etnik grubun yaşam alanı olmuştur. Bu topraklarda Türklerin dışında Ermeniler, Rumlar, Latinler, Süryaniler, Araplar, Ruslar, Gürcüler, Franklar, Levantiyeler, Sefaratlar, Maruniler yaşamıştır. Türkiye'nin matematik konumunun yanında kıtalara, deniz ulaşımının yoğun olduğu sulara, önemli boğazlara, ticaret yollarına, çeşitli yer şekillerine ve maden kaynaklarına, zengin enerji kaynaklarına, kültür birikimine göre o çevresindeki ülkelere göre önem arz eder (Kaya, 2007). ABD ve AB ülkelerinin Orta Doğu ile olan ilişkileri Türkiye'yi ekonomik ve politika açısından önemli ölçüde etkilemiştir. Kuzeyinde Batı devletleri olarak

da bilinen AB ülkeleri güneyinde Afrika ve Orta Doğu doğusunda ise Asya ülkeleri bulunmaktadır. Günümüzde ülkeler, dış ticarete sürekli bir gelişme sağlayabilmek için bölgesel bütünleşmeler içinde yer almakta ve komşu ülkelerle dış ticaretin geliştirilmesine yönelik politikalar izlemektedir (İnançlı ve Ak, 2005: s.385). *“Türkiye, çoğu zaman küresel ya da bölgesel çapta kendine özgü bir dış politikaya sahip olmamakla eleştirilen bir ülkedir. Bu eleştiriler, genel olarak doğu ile ilişkilerin batı ile olan ilişkilerin bir fonksiyonu olması bağlamında özetlenebilir. Örneğin Türkiye Ortadoğu’daki komşularıyla ilişkilerini yürütürken, ABD ve Avrupa ile ilişkileri çerçevesinde ve onların amaçları bağlamında bir tavır sergilemekle eleştirilir”* (Özdemir, 2008). İhracat ve ithalat yapılan ilk yirmi ülkeye bakıldığında Türkiye’nin sınır komşularıyla olan dış ticaretinde ihracat tarafının daha ağır bastığı görülmektedir (Erkan, 2012). Ülkemizle sınırları ortak sekiz komşu ülke bulunmaktadır. Bu ülkelerle yapılan ticari bağlar hayli önem taşısa da Türkiye’nin toplam ticareti içerisinde düşük bir orana sahiptir (Özer, 2019).

Şekil 1.’de Türkiye’nin dünya üzerindeki konumu gösterilmiştir. Türkiye; Avrupa, Asya ve Afrika kıtalarının arasında bulunur.

Şekil 1. Türkiye'nin Coğrafi Konumu

Ekonomik ilişkilerin yanı sıra toplumsal ve kültürel ilişkiler de çok yönlüdür. Bölgesel veya kültürel sistemlerden ayrı olarak farklı niteliklere sahip devletlerin oluşturdukları alt-sistemlerden de söz edilebilir (Özdemir, 2008). Türkiye, komşu devletlerle oluşturduğu bazı birlik örgütlerine üyedir. Karadeniz Ekonomik İş Birliği Teşkilatı (KEİ), İslam İş Birliği Teşkilatı (İİT) ve Akdeniz için Birlik (AİB) gibi kuruluşlar Türkiye'nin daha görünür olmasını sağlamıştır. Türkiye'nin coğrafi konumunun olumlu yanları olduğu gibi olumsuz yanları da vardır. Jeopolitik gerilimler, doğal afetler bunlardan bazılarıdır. Araştırma sonuçlarından hareketle, Türkiye'nin coğrafi konumunda dikkat çeken olumlu etkiler yanında olumsuz etkiler de ortaya çıkaran bir özelliği de sınır komşularıdır. Bu durum zaman zaman çeşitli sorunlara ve çıkmazlara neden olmaktadır (Özey, 2004; Günel, 2008). Özellikle Suriye ve Irak gibi ülkelerle sınırlarındaki istikrarsızlık, terör tehditleri ve göç hareketleri gibi sorunlar örnek gösterilebilir.

Türkiye'nin güneydoğusunda bulunan ve Arap yarımadasında yer alan ülkelerin oluşturduğu bölgeye Orta Doğu denir. Orta Doğu bölgesine Türkiye sınırları da dahildir. Orta Doğu denildiği zaman birçoğumuzun aklına ilk gelenler petrol, kadın haklarının ihlali, mülteciler ve göçmenler, anti demokratik hareketler, savaş, terör, çatışma, mezhepçilik ve

geri kalmışlık gibi negatif çağrışım yapan kavramlardır (Ünlü ve Eldurmaz, 2018). Geçmiş dönemde yaşanan Irak-İran Savaşı, Irak iç karışıklıkları ile 2011 yılında başlayan Suriye savaşı Türkiye’yi doğrudan etkileyen savaşlardır. Bu savaşlar bölgesel boyutta olmaktan çıkmış zaman zaman küresel aktörlerin katıldığı bir hale gelmiştir. *“Tüm bu sınırlandırmalara ve tanımlamalara baktığımızda Orta Doğu’nun çıkar çevrelerince günümüz dünyasının en önemli sıcak çatışma bölgesi haline getirildiği görülmektedir”* (Ünlü ve Eldurmaz, 2018). Hatta *“Dünyada hiçbir bölge Orta Doğu kadar dış müdahalelere bu denli açık değildir”* (Kaya, 2007). Bunların dışında Orta Doğu ülkeleri ve Türkiye arasında tarihsel, kültürel ve ekonomik açıdan derin bağlar bulunmaktadır.

Kafkas ülkeleri içinde Gürcistan, Ermenistan ve Azerbaycan Türkiye’nin sınır komşusudur. Bu ülkelerle oluşan siyasi ilişkiler Sovyetler Birliği’nin dağılmasıyla ortaya çıkmıştır. Sovyetler Birliği’nin çöküşü, dönemin liderlerince tarihi bir fırsat olarak görülmüş ve Türkiye, Kuzey Kafkasya’dan İran Körfezine, Adriyatik’ten Çin Seddi’ne uzanan Türk dünyasını kapsayan geniş alanda etkinlik gösterebilecek, “bölgesel bir güç” olarak nitelendirilmiştir.¹

Kafkas ülkeleriyle olan ilişkilerde Hazar bölgesinden bulunan yeraltı kaynakları büyük rol oynamaktadır. Bu durumda ekonomik ve ticari ilişkiler, Türkiye’nin Hazar bölgesini önemsemesine bundan dolayı Hazar kaynaklarının Avrupa pazarlarına ulaştırılması bağlamında enerji sektöründe transfer ülke olarak belirlenmesine sebep olmuştur. (Çelikpala, 2010). *“Türkiye’nin Azerbaycan’la ilişkileri çok boyutlu ve stratejik düzeydedir.”* (T.C Dış İşleri, 2023). *“Aslında ikili ilişkilerin temelinde sıkça vurgulanan “bir millet - iki devlet” düşüncesi yatmış ola da ilişkilerin stratejik boyutu giderek güçlenmektedir. Özellikle 20. yüzyılın başlarında temelleri sağlamlaştırılmaya başlanan stratejik ilişkiler 20. yüzyılın sonunda ve 21. yüzyılın başlarında atılan adımlar ve alınan kararlar ile üst düzeye taşınmıştır”* (Aslanlı, 2018). Gürcistan ile de ilişkiler kuvvetlidir ve son yıllarda dostane ilişkiler kurulmaktadır. Bundan dolayı Artvin’de bulunan Sarp sınır kapısı en işlevsel sınır kapılarından biridir. 2022 yılında sınır kapısını 5 milyondan fazla kişi kullanmıştır (Anadolu Ajansı, 2023). 2008 yılında Gürcistan’da ortaya çıkan iç karışıklıklarda Türkiye, Gürcistan’ın toprak bütünlüğünü savunmuştur. *“Türkiye,*

---

¹ Bu söylem dönemin liderleri, Turgut Özal ve Süleyman Demirel tarafından benimsenmiş, defalarca dile getirilmiştir. Bkz. Aydın, “Between Euphoria and Realpolitik”, s.142 ve Shireen.T. Hunter, *The Transcaucasus in Transition: Nation Building and Conflict*, Washington D.C., Center for Strategic and International Studies, 1994, s. 162

Gürcistan'ın toprak bütünlüğünü güçlü şekilde desteklemekte, Abhazya ve Güney Osetya'nın sözde bağımsızlıklarını tanımamakta ve bu ihtilafların Gürcistan'ın toprak bütünlüğü ve egemenliği çerçevesinde barışçıl şekilde çözülmesini arzu etmektedir. Türkiye, Gürcistan'ın Avrupa-Atlantik kurumları ile bütünleşme çabalarını da desteklemektedir” (T.C. Dış İşleri, 2021). Ermenistan ile olan ilişkiler Ermeni Kırımı, Karabağ Savaşı ve tarihsel kökenli Türkiye'nin Doğu bölgelerinin bir kısmını Ermenistan topraklarında gösterilmesi, Türkiye-Ermenistan arasındaki politik ilişkilerin bozulmasına neden oldu.

Balkan havzasının Türkiye'ye yakın olan Orta Doğu ve Kafkas havzalarından üç farklı özelliği bulunmaktadır: İlk olarak Balkanlar, diğer iki havzaya kıyasla Osmanlı egemenliği altında daha uzun süre kalmıştır hatta Osmanlı Devleti'nin balkan topraklarına hâkimiyetinden sonra yükselen bir güç olduğu da bilinen bir gerçektir (Çelik, 2010). Balkan kuşağında Türkiye'ye sınır komşusu olan ülkeler Yunanistan ve Bulgaristan'dır. Her iki ülkede de Türk kültür mirası oldukça zengindir. Ek olarak bu bölgede Osmanlı döneminde iskân ettirilen Türkler bulunur. Türkiye'nin Balkan bölgesine yönelik ekonomi eksenli faaliyetlerine bakıldığında ise, özellikle telekomünikasyon, ulaşım altyapısı ve banka sektörlerindeki etkinlikler göze çarpmaktadır. Türkiye bu noktada belli başlı sektörler üzerinden bölgedeki ekonomik etkinliğini arttırmayı hedeflemektedir (T.C. Dış İşleri, 2021).

2.3. Türkiye'yi Çevreleyen Ülkelerden Yaşanan Göçler

Göç; “Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işidir” (TDK, 2021). Bazı göçler geçici ya da kalıcı olarak gerçekleşmektedir. Göç, toplumsal olayların gidişatına göre bazen dünya çapında bazen bölgesel çapta gerçekleşmiş zamanla artmış ve azalmıştır ama tamamen göçün bittiği görülmemiştir (Karakaya, 2020). Türkiye tarihsel olarak geçmiş dönemde de göçe maruz kaldığı için bu kavrama yabancı değildir. Osmanlı İmparatorluğunun toprak olarak küçülmeye başladığı günden beri Anadolu'ya olan göçler artmıştır. Balkanlar, Kuzey Afrika, Kafkaslar ve Arap Yarımadasından birtakım göçler olmuştur (Karakaya, 2020). Bundan dolayı Türkiye göçler açısından zengin coğrafyalardan birisidir. Tablo 2.1' de 1970 dönemi sonrası Türkiye'ye olan göçleri göstermektedir.

Tablo 2. 1. Komşu Ülkelerden Türkiye'ye Göçler ve Nedenleri

Ülke	Dönemler	Peki, neden Türkiye'ye geldiler?
Iran	1970 dönemi	Siyasi sebepler
Bulgaristan Irak Sovyet ülkeleri	1980-1990 dönemi	Siyasi sebepler Savaş Ekonomik sebepler
Komşu ülkeler	1994-2000 dönemi	Daha sıkı politikayla beraber siyasi, politik ve askeri sebepler etkili olmuştur.
Suriye Afganistan	2000 sonrası dönem	Suriye savaşı sonrası toplu göç İran ticaret yolunu kullanarak sınırlara giriş yapan Afganlılar

2.4. Türkiye'nin Komşu Ülkeler İle Olan İlişkileri

2.4.1. Türkiye-Bulgaristan İlişkileri

Türk-Bulgar imajı son yıllarda olumlu yönde gelişen ikili ekonomik, siyasi ilişkilere sahiptir. *“Türkiye ile Bulgaristan dost, komşu ve müttefik iki ülkedir. Bulgaristan’ın demokrasiye ve serbest piyasa ekonomisine geçişiyle ilişkiler gelişme kaydetmiş ve iki ülke arasında temaslar artmıştır”* (T.C. Dış İşleri, 2021). Ancak Bulgaristan’da Todor Hristov Jirkov döneminde Türklere açıkça asimilasyon uygulanmış bunun sonucunda Bulgaristan Türkleri, Türkiye’ye zorunlu göçe tabi tutulmuştur. *“1947 yılında hiç sebep yokken Türk azınlığı ileri gelenleri kalburüstü aydınları toptan tutuklanmaya başlandı. Türk öğretmenlerinin, Türk din adamlarının, Türk esnaf ve sanatkârlarının ve hatta okul çocuklarının sistematik ve sürekli toplantılara çağırılması, kurslardan geçirilmeleri, bunlara Komünizm doktrininin aşılarmaya çalışılması, Türklerin endişelerini her geçen gün daha da arttırmaktaydı. 1950 yılına gelindiğinde ilk göç dalgası cereyan etti”* (TUİC Akademi, 2016). Bulgaristan’dan yapılan göçler 1990 yılına kadar sürmüştür. Bulgaristan’da yapılan yeni araştırmalara göre Türk algısı negatif tutumunu sürdürmektedir. 424 kişiye uygulanan anket sonucunda Bulgar toplumunun yarısından fazlasının Türk ürünlerine husumet (negatif düşünce) beslediği ortaya çıkmıştır (Yılmaz, 2010). *“Ancak yapılan çalışmalar, milli duyguların ön planda olduğu durumlarda, diğer uluslar ile rekabetin olduğu veya tarihten gelen kötü anıları olan toplumların, menşe ülkeye karşı özel ilgi gösterdiğini ortaya koymaktadır”* (Yılmaz, 2010).

Bulgar ders kitapları da kendi devlet ideolojisini öne sürmekte gerçek anlatımdan sapmaktadır (Şeker ve İlhan, 2020).⁴ sınıf insan ve toplum dersine ait ders kitabının “Müslüman” ve “Osmanlı” konularının geçtiği 15-17. yüzyıl Osmanlı İmparatorluğunda;

Bulgarlar ana başlığında Osmanlı İmparatorluğu konusunda gayrimüslimler hakkında burada verilen malumatların eksik ve yetersiz olduğu görülmektedir (Şeker ve İlhan, 2020). Bulgar 4. sınıf insan ve toplum dersine ait ders kitabının 40. sayfasında Müslüman, Osmanlı ve Türk konularının geçtiği “Osmanlı Türklerinin İşgali” (3. paragraf) başlığında aşağıdaki ifadeler geçmektedir; 14. yüzyıl ortalarında Bulgaristan ve Balkanlar üzerindeki muhatara baş göstermeye başladı. Osmanlı Türkleri Asya’dan Avrupa’ya geldi. İnançları gereği Müslümandılar büyük ve güçlü orduları vardı. Balkan yöneticileri güçlerini engelleyemedi (Şeker ve İlhan, 2020). Türkiye ile Bulgaristan arasındaki sorunlar ve kazanımlar Tablo 2.2’de verilmiştir.

Tablo 2. 2. Türkiye ile Bulgaristan Arasında Olan Sorunlar ve Kazanımlar

Türkiye’nin Bulgaristan’la olan sorunları	Türkiye’nin Bulgaristan’la olan kazanımları
Bulgaristan’daki Türk azınlık hakları	Türk varlığı ile gelişen kültürel bağlar
Osmanlı döneminde yaşanan 93 harbi	Gelişmiş turizm hareketleri

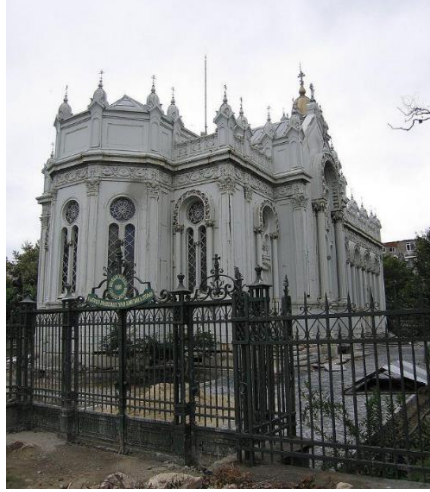
Edirne’ye Bulgaristan’dan gelen turist akımının etkisi olarak gösterebileceğimiz Edirne Belediyesinin Yılbaşı öncesi Edirne Çarşı da Bulgarca olarak hazırladığı pankartlar Fotoğraf 1’ de verilmiştir.

Fotoğraf 1. Edirne Belediyesinin Yılbaşı Öncesi Bulgarca Hazırladığı Afişler

Bulgarların İstanbul’daki dini miraslarından biri olan Stefan Bulgar Kilisesi Fotoğraf 2.’de verilmiştir.

Fotoğraf 2. Stefan Bulgar Kilisesi, Balat-İstanbul

Bulgaristan ile Türkiye arasındaki turizm ilişkileri gelişmiştir. Bulgarlar, Türkiye’de en çok İstanbul ve Edirne’yi ziyaret etmektedir. 2019 yılında 2.713.000 Bulgar vatandaşı Türkiye’yi ziyaret etmiştir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2019). 2020 yılında Covid-19 pandemisinden ötürü turist sayısında önceki yıllara göre düşüş olmuştur.

Türkiye’ye gelen Bulgar turist sayısı Tablo 2.3’de verilmiştir.

Tablo 2. 3. Türkiye’ye Gelen Bulgaristanlı Turist Sayısı

<i>Yıllar</i>	<i>Sayısı</i>
2016	1.690.000
2017	1.852.000
2018	2.386.000
2019	2.713.00
2020	1.242. 961
2021	1.400.000

2.4.2. Türkiye- Yunanistan İlişkileri

Türkiye'nin imajı komşu ülkeler ile ilgili düşünceleri oluşturulmasında etkili bir faktördür. Burada en önemli sorulacak soru imajın uluslararası arenada ve komşu ülkelerde nasıl bir yankı yarattığıdır. Bir ülkenin turizm, kültür, ekonomi, politika ve diğer alanlardaki performansını yansıtabilir ve bu da uluslararası ilişkilerde büyük bir rol oynar. Mesela Türkiye, turizm alanında dünyada sayılı gelen ülkelerden birisidir.

Türkiye ile Yunanistan tarihsel anlamda derin ilişkileri olan iki komşu devlettir. Politik, tarihi, askeri sorunları geçmişten bugüne kadar devam etmektedir. Yunanistan’dan Türkiye’ye yapılan göçlerin en dikkat çekenini hiç şüphesiz Balkan Savaşları sırasında

olmuştur. Mübadele göçleri her iki taraftan da bir takım toplumsal problemler yarmıştır. Mübadele göçlerinin ardından Kıbrıs'ta ve Ege Denizi'nde siyasi problemler ortaya çıkmıştır. Türkiye ve Yunanistan'ın 1952 yılında Yunanistan'ın sorumluluğuna bırakılan Ege Denizi 'Uçuş Enformasyon Bölgesi (FIR)' sorumluluklarını farklı değerlendirmeleri iki ülkenin Ege Denizi'nde karşılaştıkları hava sahasıyla ilgili problemlerin diğer bölümünü oluşturmaktadır (Çelikkol ve Karabel, 2017). Bununla birlikte tarihsel sebeplerden Yunan ve Türk kültürlerinin bazı öğeleri birbirine benzemektedir (Tablo 2.4). 4.600 adet Yunanca-Türkçe sözcük vardır. Türk yemeklerinin bir kısmı Yunanistan da aynı şekilde yapılır.

Tablo 2. 4. Türk-Yunan Ortak Yemekleri

Türkçe	<i>Cacık</i>	<i>Baklava</i>	<i>Musakka</i>	<i>Dolma</i>	<i>Kalamar</i>	<i>Ispanaklı Börek</i>	<i>Kuru Fasulye</i>
Yunanca	Caciki	Baklavas	Mousakka	Dolmades	Kalamarakia	Spanakopita	Fasolada

Türkiye Yunanistan arasında olan sorunlar ve kazanımlar Tablo 2.5'te verilmiştir.

Tablo 2. 5. Türkiye ile Yunanistan Arasında olan Sorunlar ve Kazanımlar

Türkiye'nin Yunanistan'la olan sorunları:	Türkiye'nin Yunanistan'la olan kazanımları:
1. Ege adaları sorunu	<i>Yemek, Gelenek öğelerinin birbirine benzemesi</i>
2. Doğu Akdeniz deniz paylaşım alanları sorunu	<i>Her iki ülkede de Osmanlı ve Rum kültürel-tarihi miras</i>
3. Batı Trakya Türkleri sorunu	<i>Turistlik kazanımlar</i>
4. Kıbrıs Sorunu ve KKTC'nin tanınması	<i>Yakın mesafeler</i>
5. Patrikhane –Türkiye'deki yunan azınlık	<i>Türkçe ve Yunancadaki benzer kelimeler</i>

2.4.3. Türkiye-Gürcistan İlişkileri

Türkiye ile Gürcistan arasındaki ilişkiler tarihsel olarak bazı sorunlar yaşamış olsada, Gürcistan'ın bağımsızlığını kazanmasıyla birlikte güçlü ilişkiler kurulmaya başlanmıştır.

Kafkasya'nın Karadeniz'e komşusu konumunda tek ülkesi olan Gürcistan, Orta Asya ülkelerini Batıya bağlayan en kısa güzergâhı oluşturması açısından son derece önemli bir coğrafi konuma sahiptir. Türkiye ile ticareti 1.65 Milyar doları aşmıştır. Türkiye için Gürcistan, Rusya'ya karşı dengeleyici bir unsurdur (Demirağ, 2005). “Türkiye, Gürcistan'ın toprak bütünlüğünü güçlü şekilde desteklemekte, Abhazya ve Güney Osetya'nın sözde bağımsızlıklarını tanımamakta ve bu ihtilafların Gürcistan'ın toprak bütünlüğü ve egemenliği çerçevesinde barışçıl şekilde çözülmesini arzu etmektedir. Türkiye, Gürcistan'ın

Avrupa-Atlantik kurumları ile bütünleşme çabalarını da desteklemektedir” (T.C. Dış İşleri, 2021). Bakü-Tiflis-Ceyhan petrol hattının bir kısmı Gürcistan üzerinden geçmektedir. Bu şekilde Azerbaycan petrolünün Akdeniz limanlarına ulaşmasında Gürcistan topraklarının önemi büyüktür. Türkiye ile Ermenistan’ın politik ilişkileri iyi olmadığı için Azerbaycan ile yapılan ticaretin büyük kısmı Gürcistan toprakları aracılığıyla gerçekleşmektedir.

Türkiye, Gürcistan ile 276 km uzunluğunda sınıra sahiptir. Tarih boyunca Türkler ile Gürcüler beraber yaşamışlar özellikle Osmanlı döneminde etkileşimi arttırmışlardır. İstanbul Şişli’de Gürcülerden kalan Katolik kilisesi aynı şekilde Tiflis’te de Osmanlı döneminden kalan Cuma mescidi bulunmaktadır. Gürcü ders kitaplarında Türklerle ilgili yazılanlar daha çok din temellidir. Hristiyan dinini benimseyen ve milli duygularla bağımsızlığını korumaya çalışan *“Gürcülerin, Müslüman Türklere karşı mücadelesi, Orta Çağ’da Türk-Gürcü ilişkilerini yönlendiren unsurlardan birisidir”* (Bostashvili, 2020). Gürcistan, Orta Çağ’da Müslüman Türk devletleriyle komşu bir konumdaydı. Bu dönemde Müslüman Türk devletleri arasında Selçuklu, İlhanlılar ve Timurlular gibi güçlü devletler bulunuyordu. Gürcistan ise Hristiyan bir devlet olarak, Müslüman Türklere karşı kendi bağımsızlığını ve topraklarını koruma mücadelesi veriyordu. 2003 yılında meydana gelen Gül devriminden sonra Türkiye ile Gürcistan arasındaki ilişkiler olumlu yönde gelişmiştir. Bu değişim Türkiye’nin iyi komşuluk politikası çerçevesindeki bakış açısı ve uygulamalarıyla ilişkilendirilmektedir. Bu süreçte Türkiye, Gürcistan’daki imajını iyileştirmek için çeşitli adımlar atmıştır. İyi komşuluk politikası çerçevesinde gerçekleştirilen iş birliği ve diyalog girişimleridir. Bunlar; İki ülke arasında siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkilerin güçlendirilmesi, karşılıklı ziyaretlerin artması, ortak projelerin gerçekleştirilmesi gibi adımlar bu süreci desteklemiştir. Ayrıca, Türkiye’nin bölgedeki rolünün artması da imajın iyileşmesine katkı sağlamıştır. Türkiye, Gürcistan’ın demokratikleşme sürecine destek vermiş, ekonomik yardımlarda bulunmuş ve enerji projeleri gibi alanlarda iş birliği yapmıştır. Bu, Türkiye’nin Gürcistan’da daha olumlu bir algıya sahip olmasını sağlamıştır (Bostashvili, 2020).

2.4.4. Türkiye-Ermenistan İlişkileri

Türkiye, Ermenistan ilişkilerini belirleyen ana faktör tarihsel ilişkilerdir. Günümüzde Ermeni sorunu olarak tanımlanan bu meselenin temeli Doğu Sorununa kadar gitmektedir. 19. yüzyılın ilk dönemlerinden itibaren Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküş sürecine girmesi ile İngiltere, Fransa, Rusya ve Almanya olmak üzere büyük devletlerin kendi çıkarları doğrultusunda İmparatorluğa yönelik birtakım politikalar hazırlamışlardır (Bozkuş, 2013). Osmanlı devletinde başlayan iç karışıklıklar Ermeni azınlıkların tehcir hareketlerine sebep olmuştur. Tehcir kararından sonra, Türkler aleyhine pek çok rapor yayınlanmış, propaganda yapılmış ve yapılan tehcirden kastın soykırım yapmak olduğu iddia edilmiştir. Lord James Bryce, Johannes Lepsius, Arnold Toynbee gibi isimler de tehcir konusunu ele almışlardır. Soykırım yapıldığı ile ilgili iddialar Türkiye Cumhuriyeti tarafından kabul edilmemektedir. Ermenistan devleti soykırım yapıldığı yönündeki ısrarını sürdürmektedir. Uluslararası medyada her yıl 24 Nisan tarihinde Ermeni Soykırımı adında Türkiye'ye baskı sürmektedir. 1970'de Ermeni Terörü sorunu ortaya çıkmıştır. ASALA adında Türkleri hedef alan terör örgütü kurulmuştur. Asıl amaç *“Dünya basınının dikkatini çekerek Ermenilerin merak edilen bir halk olduklarını, dünya kamuoyuna Ermenilerin uluslararası diplomaside dikkate alınması gerektiğini kanıtlamak ve böylece Türkiye'ye karşı baskı uygulamalarını sağlamak gerekmektedir”* (Cabbarlı, 2013). 1980'lerde başlayan yoğun faaliyet Türk diplomatların öldürülmesiyle sonuçlanmıştır. 1990'lar ile birlikte ASALA faaliyetlerini sonlandırmıştır. Ermenistan kendi sınırları içerisinde de çatışmalar yaşamaktadır. Karabağ bölgesinde toprak hakkı talep etmektedir bundan dolayı Azerbaycan ile bölgede siyasi ve askeri sorunlar yaşamaktadır. *“Dağlık Karabağ sorunu, Türkiye'nin Ermenistan kaynaklı yeni güvenlik tehdidiyle karşı karşıya kalması ve Sovyetler Birliği sonrası Kafkasya'ya ve Orta Asya'ya siyasi, ekonomik, kültürel ve askeri açılımlar yapma gayretlerini ciddi anlamda etkileyen bir öneme sahip olmuştur”* (Ekici, 2017).

2020 yılı Eylül ayında yılında meydana gelen Dağlık Karabağ savaşı Türkiye-Ermenistan ilişkilerini germiştir. Türkiye Azerbaycan'ın diplomatik baskısı altında Ermeni ekonomisi olumsuz yönde etkilenmiştir. *“Ülkemiz, Ermenistan'la iyi komşuluk ilişkilerinin tesisini matuf normalleşme sürecinin önkoşulsuz olarak, güven arttırıcı önlemler vasıtasıyla, kademeli ve bölgesel gelişmeler ışığında sürdürülmesini arzu etmektedir”* (T.C Dış İşleri 2023).

2.4.5. Türkiye-Azerbaycan İlişkileri

Türkiye, özerk bir devlet olarak Azerbaycan'a bağlı olan Nahcivan devletine sınır komşusudur. *“Türkiye'nin Azerbaycan'la ilişkileri çok boyutlu ve stratejik düzeydedir. Yoğun şekilde devam eden karşılıklı üst düzey ziyaretler, ilişkilerin arkasındaki en önemli itici güçtür. İki ülke devlet yetkililerinin göreve geldikten veya sembolik önemi haiz gelişmelerin ardından diğer ülkeyi öncelikli olarak ziyaret etmeleri şeklinde bir gelenek yerleşmiştir”* (T.C. Dış İşleri, 2021). Türkiye, Azerbaycan'ın en büyük dış ticaret ortaklıklarındandır. İki ülke arasındaki ticaret hacmi artış eğilimindedir. Siyasi ilişkilerin daha da gelişmesiyle beraber 1992 yılında yaklaşık iki yüz milyon dolardan, 2016 yılı sonu itibariyle yaklaşık iki buçuk milyar dolara yükselmiştir (Aslanlı, 2018). 2019 itibariyle Türkiye'nin Azerbaycan'a ticaret hacmi 1.76 Milyar dolara çıkmıştır. 1 Eylül 2019 itibariyle Azerbaycan'a olan vize uygulaması kaldırılmıştır. 2020 Dağlık Karabağ savaşında da Türkiye Azerbaycan'a dolaylı olarak -politik söylemler aracılığıyla- yardım etmiştir. Azerbaycan Türkleri ve Türkiye Türkleri, aynı ırktan oldukları ve aynı kökten geldikleri için bu iki devlet, birbirlerini *"kardeş devlet"* saymaktadır (Vikipedi, 2021). Türkiye ile Azerbaycan arasında olan karşılıklı iş birliği ve vize kolaylıkları turist sayısını son yıllarda arttırmıştır. 2019 yılında 901.000 Azerbaycan vatandaşı Türkiye'yi ziyaret etmiştir (T.C. Kültür Turizm Bakanlığı, 2019).

2.4.6. Türkiye-İran İlişkileri

Türkiye'nin doğusunda yer alan İran ile 34 km'lik kara sınırında dört sınır kapısı bulunur. Bunlar arasında en bilineni Gürbulak sınır kapısıdır. İki ülke arasında 2,6 milyar dolar ticaret hacmi vardır (OEC, 2021). İran'ın diğer ülkelerle ticaretini karşılaştırdığımızda Türkiye dördüncü sırada gelir. Tarihsel anlamda İran, Pehlevi döneminde her türlü Türkçe (Azerbaycan Türkçesi) içerikleri ortadan kaldırılmış, hatta okullarda, resmi dairelerde Azerbaycan Türkçesi konuşmak bile yasaklanmıştı (Akpınar, 2001). 1979 İslam devrimi ile Türkçe üzerindeki baskılar azalmıştır. Televizyonda Türk dizileri yer almaya başlamış ve Türkçeye olan ilgi artmıştır (Akpınar, 2001).

2.4.7. Türkiye-Irak İlişkileri

Irak, 1932 yılında Mezopotamya coğrafyasının kalbine kurulmuş bir devlettir. Ülke zamanla trajik değişimler geçirmiştir. 1958'de meydana gelen devrim sonrası ülkedeki aşırı sağ ve aşırı sol militanlar çatıştı. 1968 yılında açığa çıkan Baas rejimi 2003 yılına kadar ülke tarihi açısından en önemli gelişmelerin yaşanmasını sağladı. Irak-İran savaşı, Birinci Körfez

Savaş, Halepçe katliamı ve Irak'ın işgali ülkedeki siyasi-ekonomik ve askeri dengeyi bozdu. Ülkedeki siyasi birlik tehlikeydedir. Etnik ve dini mezhep (Sünni-Şia) çatışmalar bunun en büyük faktörünü oluşturur. İki ülke arasında Yüksek Düzeyli Stratejik İş birliği Konseyi (YDSK) 10 Temmuz 2008'de Bağdat'ta imzalanan ortak siyasi bildirgeyle tesis edilmiştir. YDSK mekanizması, iki ülke arasında iş birliğinin geniş bir yelpazede ve ortak projeler temelinde geliştirilmesini amaçlamaktadır (T.C. Dış İşleri, 2021). Ortak projelerin geliştirilmesinin en büyük sonucu ihracat ve ithalat rakamlarında gözükmemektedir. 2019 yılında Türkiye'nin Irak'a ihracat değeri 10.2 Milyar doları aşmıştır. Aynı şekilde Irak'ın Türkiye'ye ihracat değeri 2,67 milyar dolar civarındadır.

Türkiye ile Irak arasındaki sorunlar ve kazanımlar Tablo 2.6'da verilmiştir.

Tablo 2. 6. Türkiye ile Irak Arasında olan Sorunlar ve Kazanımlar

Türkiye'nin Irak ile olan sorunları:	Türkiye'nin Irak ile olan kazanımları:
PKK Sorunu	İhracat ve İthalat oranlarının gelişmesi
Kuzey Irak sorunu	Türkmenlerle kültürel gelişmeler
Su sorunu	Iraklı turist akımı
Güvenlik sorunu (Türkmenlerin güvenliğinin sağlanamaması)	Kuzey Irakta yapılan yatırımlar

2.4.8. Türkiye-Suriye İlişkileri

Türkiye-Suriye sınırı diğer komşu devler ile karşılaştırıldığında en uzun kara sınırına sahiptir. 911 km uzunluğa sahip sınırda 10 sınır kapısı vardır. 5 sınır kapısı sürekli faaliyet göstermektedir. 1940'larda bağımsızlığını kazanan Suriye ile ilk gerilim Hatay sorunu ile ortaya çıkmıştır. Suriye devleti Hatay şehrinin Türkiye'ye dahil edilmesini kabul etmemektedir. *"1980'li yıllara gelindiğinde Türkiye ve Suriye ilişkilerinde su ve terör sorunu gündem olmuştur"* (Eskioğlu, 2019). 1990'lı yıllarda baraj sorunu ülkeler arası gerilimi yükseltirken 2000'li yıllardan sonra ilişkiler tekrar toparlanmıştır. Suriye'deki PKK faaliyetlerinin sona ermesi, su sorunun sorun olmaktan çıkması ve Hatay'ın statüsünün, Suriye dış politikasında önceliğini kaybetmesi gibi nedenler ile birlikte bölgesel ortaklık seviyesinde anlaşmalar yapılması her iki devlet içinde ilişkilerin geliştirilmesinde yapıcı olmuştur (Özcan, 2012). 2011 yılında başlayan iç karışıklıklar ve savaş Türkiye-Suriye ilişkilerinde yeni dönem açmıştır. 2011 yılında başlayan iç savaş ile uluslararası yaptırım ve bazı ceza uygulamalarının Suriye'nin dış ticaret değerlerini düşürmüştür (Özer, 2019). Türkiye kendi sınırını ve Türk halkını korumak için sınır ötesi operasyonlar düzenlemiştir. Suriye üzerinden 3 milyonu aşan mülteci Türkiye topraklarına yerleşmiştir (UNHRC, 2020).

17 Mayıs 2023 tarihinde Suriyeli mülteci sayısının 3.381.429 olduğu açıklanmıştır (Mülteciler.org, 2023). Suriyeliler sınır illerine ya da Türkiye'nin en büyük şehirleri olan İstanbul, Bursa, Ankara ve İzmir'e yerleşmişlerdir. Mültecilerin gelişi ile toplumsal ve ekonomik problemler ortaya çıkmıştır. Türk kamuoyunda vatandaşlık, sosyal haklar sürekli olarak tartışılmaktadır. *“Türkiye’de sayıları dört milyona yaklaşan Suriyeli sığınmacılara vatandaşlık verilmesi hem reddedilmesi hem de kabul edilmesi zor bir konudur. Bu zorluğun temel nedeni Suriyeli sığınmacılara vatandaşlık verilmesi durumunda bunun Türkiye’nin toplumsal yapısı üzerinde meydana getireceği etkilerdir. Çünkü Suriyeli sığınmacıların demografik özelliklerine bakıldığında kadın erkek oranı açısından dengesizlik olduğu, erkeklerin kadınlardan sayıca önemli ölçüde fazla olduğu göze çarpar. Bu durumun gerek kadın ve erkek bireyler gerekse Türk aile yapısı üzerindeki muhtemel etkileri dikkate alınmalıdır”* (Önür, 2021).

Suriyeli mültecilerin yoğun olarak yaşadığı Kilis te bulunan Afad kampı Fotoğraf 3.’te verilmiştir.

Fotoğraf 3. Kilis’te Suriyeli mültecilerin yaşadığı AFAD kampı

BÖLÜM III: YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Deseni

Bu araştırmada Türkiye’ye kara sınırıyla komşu ülkelere ilişkin lise son sınıf öğrencilerinin bilinç düzeyleri ve imajları belirlenmek istendiğinden çalışma betimsel tarama desenine göre yürütülmüştür. Bu çalışmada, betimsel tarama yöntemi kullanılarak geniş gruplar üzerinde bir konunun durumunu araştırma ve olguları betimleme

amaçlanmıştır. Betimsel tarama, bireylerin görüşleri ve tutumlarıyla ilgili verilerin toplandığı, değişkenler arasındaki ilişkilerin incelendiği bir araştırma desendir (Karakaya, 2012: s.59). Bu yöntemle elde edilen sonuçlar genelleştirilebilir ve çalışma alanındaki uygun makalelerin taranması ve analizi için kullanılabilir. Betimsel tarama deseninde gözlem, kaydetme, olaylar arasındaki ilişkilerin bulunması ve genellemelerin kontrol edilen mutlak ilkeler üzerinde yapılması gibi özellikler ön plandadır (Avcı, Usluel, Kurtoğlu ve Uslu, 2013). Bu çalışmada da çeşitli genellemeler yapılarak değişkenler arasındaki ilişkilere değinilmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evreni, 2021-2022 eğitim öğretim yılında İstanbul İli Ümraniye İlçesindeki Millî Eğitim Bakanlığına bağlı lise kurumlarında öğrenim gören on ikinci sınıf öğrencilerini kapsamaktadır. Araştırmada öğrencilerin seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Öğrencilerin belirlenmesinde dikkate alınan ölçüt, öğrencilerin on ikinci sınıfta olmalarıdır. Katılımcılara ait okul türü ve cinsiyet bilgileri yüzdeleriyle birlikte Tablo 3.1’de sunulmaktadır. Anket, Ümraniye ilçesinde bulunan 6 devlet lisesi ve 1 özel eğitim/kurs merkezinde uygulanmıştır. Özel kurumun seçilmesinin amacı, çalışmanın geçerliliğini tüm eğitim kurumlarında sağlamak ve bulguları güçlendirmektir. Çalışmanın örneklemini 426 on ikinci sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Bu çalışmaların sonuçları sadece İstanbul-Ümraniye ilçesi sınırlarında bulunan okullar için geçerlidir. Anket yapılan okullarda cinsiyet dağılımının dengeli olmasına dikkat edilmiştir. Tablo 3.1’de okul türlerinin cinsiyete göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 3. 1. Araştırma Yürütüldüğü Okul Türlerinin Cinsiyete Göre Dağılımları

Okul Adı ve Türü	Cinsiyet			
	Kadın (n)	%	Erkek (n)	%
İmam Hatip Lisesi	35	48	37	52
Anadolu Lisesi	91	54	76	46
Fen Lisesi	16	64	9	34
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	30	73	11	27
Özel Lise	66	56	51	44
Toplam	240		186	

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri 2021-2022 Eğitim Öğretim yılının ilk dönemi olan nisan-haziran ayları içinde toplanmıştır. Önceden belirlenen okullarda gerçekleştirilen araştırmaya ilişkin izin İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğünden alınmıştır (Ek 1). Etik kurul izni de üniversitenin yetkili biriminden edinilmiştir (Ek 2). Okullar, devlet ve özel olmak üzere iki kategoriye ayrılmıştır. Devlet okulları içerisinde Fen, Anadolu, Meslek ve İmam Hatip Liseleri seçilmiş ve veriler, dört hafta içinde toplanmıştır (Ek 3, Fotoğraf 3.1 ve Fotoğraf 3.2). Anket uygulamasının ilk aşamasında müdür ve müdür yardımcısıyla ön görüşme yapılmış ve bu görüşme sonucunda gerekli bilgilendirmeler yapılmıştır. Öğrencilerin anketi doldurması zorunlu değildir. Anketi gönüllü olarak dolduran öğrencilere başlamadan önce sınıfta toplu bir bilgilendirme yapılmış ve anket soruları detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Öğrencilere, anketin bir sınav evrakı olmadığı, bir akademik çalışma olduğu ve çalışmanın sonuçlarına Marmara Üniversitesi tarafından yayımlandıktan sonra erişilebileceği ifade edilmiştir. Anket sırasında öğrencilerin birbirinden kopya çekmemesi için önlemler alınmıştır. Anket çalışmasında herhangi bir süre sınırlaması gözetilmemiştir. Öğrencilerin ortalama anketi cevaplama süresi 8 ile 10 dakika arasında değişkenlik göstermiştir. Fotoğraf 4' te anket çalışmalarının yapıldığı okullardan biri olan Nevzat Ayaz Anadolu Lisesi verilmiştir.

Fotoğraf 4. Nevzat Ayaz Anadolu Lisesi, Ümraniye

Fotoğraf 5’te anket çalışmalarının yapıldığı okullardan biri olan Özel lise verilmiştir.

Fotoğraf 5. Özel lise, Ümraniye

3.4. Verilerin Analizi

Bu araştırmada nicel verilerin çözümlenmesinde aşağıdaki aşamalar takip edilmiştir. Çalışma kapsamında elde edilen verilerin analizi için SPSS 23 veri analiz programı kullanılmıştır. Veriler, normallik dağılımının test edilmesi amacıyla Kolmogorov-Smirnov testine tabi tutulmuştur. Bu test, veri dağılımının normal dağılım özellikleri gösterip göstermediğini değerlendirmek için kullanılan istatistiksel bir testtir. Buna göre anket normal dağılıma uygun olmadığı için parametrik testler yerine non-parametrik (parametrik olmayan) testler; bağımsız örneklem t-testi yerine Mann-Whitney U testi, ANOVA (Varyans

analizi) yerine Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Kategorik değişkenlerin analizi için Ki kare testi kullanılmıştır. Bu testler, çalışmanın veri analizi aşamasında kullanılarak ilgili değişkenler arasındaki ilişki ve farklılıkların istatistiksel olarak değerlendirilmesini sağlamıştır. Analiz edilen değerler tablo haline dönüştürülerek okuyuculara sunulmuştur.

Açık uçlu cevaplar ise araştırmacılar tarafından Excel aracılığıyla kategorize edilmiştir. Öğrencilerin tablo üzerinden kaç tane komşu ülke yazıp yazmadığı ile harita üzerinden kaç tane komşu ülkenin yerini doğru bilip bilmediği anlamak için Microsoft Excel programı kullanılmıştır. Anket çalışmasında öğrencilerin isim, cinsiyet ve okulları gibi bilgilerin ardından "Komşu ülke nedir?" sorusuyla ilgili veriler toplanmıştır. Bu verilerin doğruluğunu kontrol etmek için öğrencilerin kaç tane komşu ülke adını doğru bir şekilde yazdıkları ve hangi ülkeleri yazdıkları ayrı bir Excel dosyasında kaydedilmiştir. Ayrıca, öğrencilerin komşu ülkelerle ilgili görüşleri de tabloya eklenmiştir. Sonrasında harita üzerinde kaç tane komşu ülke olduğunu yazan öğrencilerin sayısı ve bu ülkelerin hangileri olduğu da ayrı bir sütun olarak kaydedilmiştir. Öğrencilerin en çok gitmek istedikleri 3 komşu ülkeyi belirlemek için anket çalışmasında bu konuyla ilgili bir soru sorulmuştur. Öğrencilerin neden bu ülkelere gitmek istediklerini açıklamaları istenmiştir ve bu veriler de Excel dosyasına eklenmiştir.

3.5. Geçerlik ve Güvenirlik

Anketin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı .941 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen bu değer, öğrencilerden elde edilen verilerin güvenilir olduğunu işaret etmektedir.

BÖLÜM IV: BULGULAR

4.1. Komşu Ülke Kavramına Yönelik Bulgular

Öğrencilere Komşu ülke nedir? sorusu sorulmuş ve öğrenciler cevaplamışlardır. Öğrencilerin komşu ülkeleri doğru ya da yanlış cevaplama durumları Tablo 4.1’de gösterilmiştir.

Tablo 4. 1. Komşu Ülke Kavramına Yönelik Bulgular

<i>Okullar</i>	<i>Komşu ülke kavramını doğru cevaplayanlar</i>	<i>Doğru cevaplayanların yüzdesi</i>	<i>Komşu ülke kavramını yanlış cevaplayanlar ya da bilmeyenler</i>	<i>Yanlış cevaplayanların yüzdesi</i>	<i>Genel Toplam</i>
<i>İmam Hatip Lisesi</i>	36	%50	36	%50	72
<i>Anadolu Lisesi</i>	130	%76	39	%24	169
<i>Fen Lisesi</i>	22	%84	4	%16	26
<i>Meslek Lisesi</i>	16	%38	26	%62	42
<i>Özel Lise</i>	91	%77	26	%23	117
<i>Toplam</i>	304	%71	121	%29	426

Tablo 4.1.’e göre ($f=426$) öğrencinin ($f=304$) komşu ülke kavramını doğru açıklamıştır. ($f=121$) komşu ülke kavramını yanlış açıklamış ya da boş bırakmıştır. Öğrencilerin %71’i komşu ülke kavramını doğru bilmektedir. Bulgulara göre İmam Hatip lisesi başarısız, Fen lisesi ise diğer okullara göre daha başarılıdır. İmam hatip öğrencilerinden 35’i soruyu yanlış bilirken bu sayı Fen Lisesinde 26 kişiden sadece 4 kişidir.

Komşu ülke kavramına yönelik öğrencilerin verdikleri cevaplar çeşitli kategorilere ayrılarak Tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4. 2. Komşu Ülke Nedir Sorusuna Yönelik Bulgular

Komşu kavramını nasıl açıkladılar ‘Kavramsal olarak’	Katılımcıların Açıklamalarına Örnekler	Genel Toplam
Yakınlık	Ö22: <i>En yakınımızdaki ülkeler.</i> Ö71: <i>Ülke sınırlarının siyasi ve politik yakın olduğu ülkeler.</i> Ö89: <i>Yaşadığımız ülkenin sınırlarının bitişinde aralarında bir sınır olan ülkelerdir.</i>	79
Sınırları bitişik	Ö116: <i>Kara toprakları birleşik olan ve sınırları bitişik olan iki ülkedir.</i> Ö118: <i>Ülkenin sınırlarına birleşik olan ülkeler.</i> Ö122: <i>Bir ülkenin en yakın sınırının ötesinde kalan ülkelerdir.</i>	229
Komşu Anlamı	Ö76: <i>Onlarla aramızda bağ içinde olmamız herhangi bir yangın, depremde bize destek sağlamaları, birlikte gelişmeler sağlamak, taşınma kolaylığı.</i> Ö77: <i>Birbirine yardımcı dokunan birbirini seven farklı ırk.</i> Ö78: <i>Bizim canımız, kardeşimiz olan, sınırlarımızın bir olduğu ülkeler.</i>	44
İkilem	Ö56: <i>Birbirine yakın ülkeler ve birbirinden yaralanan ülkeler.</i> Ö79: <i>Ülkemiz yakın, dostluk ilişkilerimizin olduğu ülkeler.</i> Ö205: <i>Dünya diplomasinde en çok komşu ülkelerle konuşulur çünkü birbirine yakındır ve dayanışma yüksektir.</i>	9
Deyim	Ö3: <i>Komşu açken tok yatan bizden değildir.</i> Ö351: <i>Komşu komşunun külüne muhtaçtır.</i>	2
Sınır anlamının yanlış açıklanması	Ö20: <i>Bir ülke ile sınırı olan ülkelerdir.</i>	1

Tablo 4.2.’ye göre sınırları bitişik ($f=229$), yakınlık ($f=79$), komşu anlamı ($f=44$) en çok, İkilem ($f=9$), deyim ($f=7$) ve sınır karmaşası ($f=1$) en az belirtilmiştir. Komşu anlamının açıklamasını yazarların, ikilemde kalanların ve deyim yazarların cevapları yanlıştır. Ö291: “Birbirine yardımcı dokunan birbirini seven farklı ırk” şeklinde tanımlamış bundan dolayı soruyu yanlış açıklamıştır. Komşu ülkeler her zaman birbirinin yardımına dokunmaz, birbirini sevmez. Ö205:” Dünya diplomasinden en çok komşu ülkeler konuşulur çünkü birbirine yakındır ve dayanışma yüksektir”. yanlış açıklamıştır. Dünya üzerinde en çok komşu ülkeler değildir. Gayri Safi Milli Hasılası yüksek devletler ile BM’nin kurucu beş devleti konuşulur. Ö20: “Bir ülke sınırı olan ülkelerdir” yanlış açıklamıştır. Her ülkenin diğer ülkeler ile sınırı vardır.

Öğrencilerin komşu ülke kavramını bilme durumlarının cinsiyete göre nasıl değişkenlik gösterdiği Tablo 4.3’te verilmiştir.

Tablo 4. 3. Komşu Ülke Kavramının Cinsiyete Göre Değerlendirilmesi

Cinsiyete göre Komşu ülke kavramının doğru ya da yanlış cevaplandırılması	Bilmiyor	%	Doğru	%	Genel Toplam
Erkek	70	30	168	70	238
Kadın	50	30	134	72	184
Cinsiyetini belirtmek istemeyen	1	25	3	75	4
Genel Toplam	121	39	305	61	426

Tablo 4.13'e göre cinsiyet değişkenliği incelendiğinde, erkeklerin %70'i doğru cevap vermiştir. Kadınlarda ise bu oran %72'dir. Bulgulara göre cinsiyetler arasında komşu ülkelerin bilinmesi konusunda önemli bir fark bulunmamaktadır.

4.2 Öğrencilerin Türkiye'nin Komşu Ülkeleri Bilgilerine Yönelik Bulgular

Öğrencilerin tabloya yazdıkları komşu ülke sayıları okul türüne göre Tablo 4.4'te verilmiştir.

Tablo 4. 4. Yazılan Ülke Sayısına Yönelik Bulgular

Okullar/ Kaç ülkenin yerini tabloda gösterdiği	0	1	2	3	4	5	6	7	8	Genel Toplam
İmam Hatip Lisesi	3	5	5	8	7	8	14	11	11	72
Anadolu Lisesi	2	4	4	8	6	17	17	27	110	195
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	5	1		1	6	9	3	8	9	42
Özel Lise	1	2	18	10	8	8	16	17	37	117
Genel Toplam	11	12	27	27	27	42	50	63	167	426

Tablo 4.4.'e göre 426 öğrenciden 11'i tabloya hiçbir ülkeyi doldurmamıştır. Tabloya tüm ülkeleri dolduranlar ($f=167$)'dir. Ankete katılanların toplam %39 'unu oluşturmaktadır. Öğrencilerin %61'i komşu ülkelerin tamamını bilmemektedir. İmam Hatip Lisesi ($f=11$), Anadolu Lisesi ($f=110$), Meslek Lisesi ($f=9$), Özel Lise ($f=37$), komşu ülkelerin tamamını bilmektedir.

Tablo 4.5' te, okul türlerine göre sınıflandırılmış olan öğrenciler arasında komşu ülkeleri yazabilen ve yazamayanların verileri yer almaktadır.

Tablo 4. 5. Okul Türlerine Göre Komşu Ülkeleri Yazanlar ve Yazmayanlar

Okullar	İmam Hatip Lisesi		Anadolu Lisesi		Fen Lisesi		Meslek Lisesi		Özel Lise	
Ülkeler	Yazmış	Yazmamış	Yazmış	Yazmamış	Yazmış	Yazmamış	Yazmış	Yazmamış	Yazmış	Yazmamış
Bulgaristan	42	30	141	28	26	0	23	19	82	35
Yunanistan	42	30	151	18	26	0	26	16	99	18
Gürcistan	36	36	133	36	22	4	31	11	89	28
Ermenistan	34	38	128	41	23	3	27	15	60	57
Azerbaycan	51	21	140	29	24	2	21	21	79	38
İran	44	28	140	29	24	2	27	15	59	58
Irak	49	23	140	29	24	2	29	13	82	35
Suriye	52	20	154	15	26	0	34	8	101	16

Tablo 4.5'e göre komşu ülkeler arasında en çok Suriye yazılmıştır. Suriye'yi Yunanistan, Bulgaristan ve Gürcistan takip etmektedir. En az yazılan ülke ise Ermenistan'dır. İmam Hatip Lisesi en çok Azerbaycan'ı ($f=51$), en az ise Bulgaristan ($f=42$) ve Yunanistan ($f=42$) yazmıştır. Anadolu Lisesi en çok Suriye'yi ($f=154$) en az ise Ermenistan'ı ($f=128$) yazmıştır. Fen Lisesi en çok Bulgaristan, Yunanistan, Suriye'yi ($f=26$) en az ise Gürcistan'ı ($f=22$) yazmıştır. Meslek Lisesi en çok Suriye'yi ($f=34$) en az ise Azerbaycan'ı ($f=21$) yazmıştır. Özel Lise en çok Suriye'yi ($f=101$) en az ise Ermenistan'ı ($f=60$) yazmıştır. Okullar arasında yazılan en çok- en az ülkeler değişmektedir.

4.2.1. Öğrencilerin Türkiye'nin Komşu Ülkeleri Arasında Olmayan Ama Tabloya Yazıkları Ülkeler

Öğrencilerin Türkiye'nin komşu ülkesi olmayan ancak tabloya komşu ülke olarak yazdıkları ülkeler Tablo 4.6'da verilmiştir.

Tablo 4. 6. Öğrencilere Göre Türkiye'ye Komşu Olan Ama Gerçekte Komşu Olmayan Ülkeler

Ülkeler	Kişi Sayısı
Ukrayna	9
Romanya	6
KKTC, Türkmenistan	4
Kıbrıs, Rusya	3
Macaristan, Doğu Türkistan, Arabistan, Kuzey Irak, Almanya, Mısır, Kazakistan	2
Dağıstan, Karadağ, Yunan Adaları, Arnavutluk, Afganistan, Ürdün, Fransa, Libya, Japonya, Moldova, ABD, Dubai, Sırbistan, Lübnan, İsviçre	1

Tablo 4.16'ya göre öğrenciler Türkiye'nin komşu ülkesi olmayan ülkeleride yazmışlardır. Dokuz kişi Ukrayna'yı Türkiye'nin komşu ülkesi olarak bilmektedir. Ukrayna'nın ilk sırada yer almasında Türk medyasının 2022 yılında yaşanan Rus-Ukrayna savaşını sıklıkla yer vermesi olabilir. Ukrayna'yı Romanya, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Türkmenistan, Rusya ve Kıbrıs takip etmektedir. Bu devletler Türkiye'nin yakın çevresinde bulunan ve ülkemizin ekonomik, siyasi ve sosyal ilişkilerinin olduğu devletlerdir. Türkiye'ye çok uzak olan Japonya, ABD, Doğu Türkistan gibi devletlere de yer verilmiştir. Bu durum komşu ülkelerin bilinmemesinden kaynaklandığı söylenebilir.

4.2.2. Harita Üzerinden ülkelerin işaretlenmesi

Öğrencilerin harita üzerinden komşu ülkeleri belirleyebilme üzerine yetkinlikleri incelenmiştir. Bulgular Tablo 4.7'de verilmiştir.

Tablo 4. 7. Öğrencilerin Komşu Ülkeleri Harita Üzerinden Belirleyebilme Durumları

Harita üzerinden toplam kaç ülkeyi bildiler?	İmam Hatip Lisesi	Anadolu Lisesi	Fen Lisesi	Meslek Lisesi	Özel Lise	Genel Toplam
Hiçbir ülkenin yerini bilmedi	39	46	8	10	24	127
Bir ülkenin yerini bildi	3	9	1		15	28
İki ülkenin yerini bildi	3	9		2	5	19
Üç ülkenin yerini bildi	3	10		1	13	27
Dört Ülkenin yerini bildi	5	3	1	2	12	23
Beş ülkenin yerini bildi	3	6		5	9	23
Altı ülkenin yerini bildi	3	10	3	6	4	26
Yedi ülkenin yerini bildi	2	16	3	7	9	37
Sekiz ülkenin yerini bildi	11	60	10	9	26	116
Toplam	72	169	26	42	117	426

Tablo 4.7'ye göre ankete katılan (f=426) öğrencinin (f=127)'si hiçbir ülkenin yerini doğru belirtmemiştir. Diğer yandan öğrencilerin (f=116)' sı bütün ülkelerin yerini doğru belirtmiştir. Öğrenciler arasında okullar arasında harita okuma becerilerinde farklılıklar olduğunu gösterir. İmam Hatip Lisesi (f=39) hiçbir ülkenin yerini doğru bilmemiştir. Bu durum, diğer okullarla karşılaştırıldığında en düşük başarı oranına sahip okul olarak belirtilmiştir. Fen Lisesi (f=8) hiçbir ülkenin yerini doğru bilemezken, (f=10) tüm ülkelerin yerini doğru bilmektedir. Meslek Lisesi (f=10) hiçbir ülkenin yerini doğru bilemezken, (f=9) tüm ülkelerin yerini doğru bilmektedir. Özel Lise (f=24) hiçbir ülkenin yerini doğru bilemezken, (f=26) tüm ülkelerin yerini doğru bilmektedir.

Anadolu Lisesi ($f=46$) hiçbir ülkenin yerini doğru bilemezken, ($f=60$) tüm ülkelerin yerini doğru bilmektedir. Bu okulda da komşu ülkelerin konumunu belirleme konusunda bazı öğrencilerin zorluk yaşadığı ancak diğer okullara göre başarılı olduğu görülmektedir.

Bulgular değerlendirildiğinde farklı okullardaki öğrencilerin harita okuma becerilerinin değişkenlik göstermektedir.

Öğrencilerin harita üzerinden komşu ülkeleri belirleyebilme yetkinlikleri okullar arasındaki farklılıkları değerlendirmek amacıyla incelenmiştir. Bulgular Tablo 4.8’de verilmiştir.

Tablo 4. 8. Okullara Göre Haritada Ülkelerin Yazılma Durumları

Okullar	İmam Hatip Lisesi		Anadolu Lisesi		Fen Lisesi		Meslek Lisesi		Özel Lise	
Ülkeler	Yazmış	Yazmamış	Yazmış	Yazmamış	Yazmış	Yazmamış	Yazmış	Yazmamış	Yazmış	Yazmamış
Bulgaristan	16	55	98	65	17	9	22	20	56	49
Yunanistan	20	48	96	66	16	10	24	17	57	40
Gürcistan	19	51	95	78	17	9	29	13	67	41
Ermenistan	16	51	88	78	16	10	22	19	41	70
Azerbaycan	14	54	72	88	13	11	17	24	40	63
İran	23	47	71	62	13	11	24	14	40	67
Irak	27	44	98	57	14	8	12	28	68	40
Suriye	41	31	110	49	18	8	32	9	78	32

Tablo 4.8’e göre farklı okullardan farklı bulgular elde edildiği görülmektedir.

İmam Hatip Lisesi öğrencileri arasında, harita üzerinde en çok bilinen ülke Suriye ($f=41$) olmuştur. En az bilinen ülke ise Azerbaycan’dır ($f=14$). Sadece %15’lik bir kesim Azerbaycan’ın yerini bilmektedir. Anadolu Lisesi öğrencileri arasında, harita üzerinde en çok bilinen ülke Suriye ($f=110$) iken, en az bilinen ülke yine Azerbaycan’dır ($f=72$). Fen Lisesi öğrencileri arasında, harita üzerinde en çok bilinen ülke Suriye ($f=18$), en az bilinen ülkeler Azerbaycan ($f=13$) ve İran’dır ($f=13$). Meslek Lisesi öğrencileri arasında, harita üzerinde en çok bilinen ülke Suriye ($f=32$) olurken, en az bilinen ülke Irak’tır ($f=12$).

Özel Lise öğrencileri arasında, harita üzerinde en çok bilinen ülke Suriye ($f=78$), en az bilinen ülke Azerbaycan’dır ($f=40$). Genel olarak, ankete katılan öğrencilerin komşu ülkeleri harita üzerinden belirleme becerilerinin iyi olmadığı tespit edilmiştir. En düşük başarı İmam Hatip Lisesi’nden çıkmıştır.

Harita üzerine belirtilen komşu ülkelerin yerlerinin karıştırma durumları Tablo 4.9’ da okullara göre verilmiştir.

Tablo 4. 9. Ankete Katılan Öğrencilerin Okullara Göre Komşu Ülkeleri Karıştırma Durumları

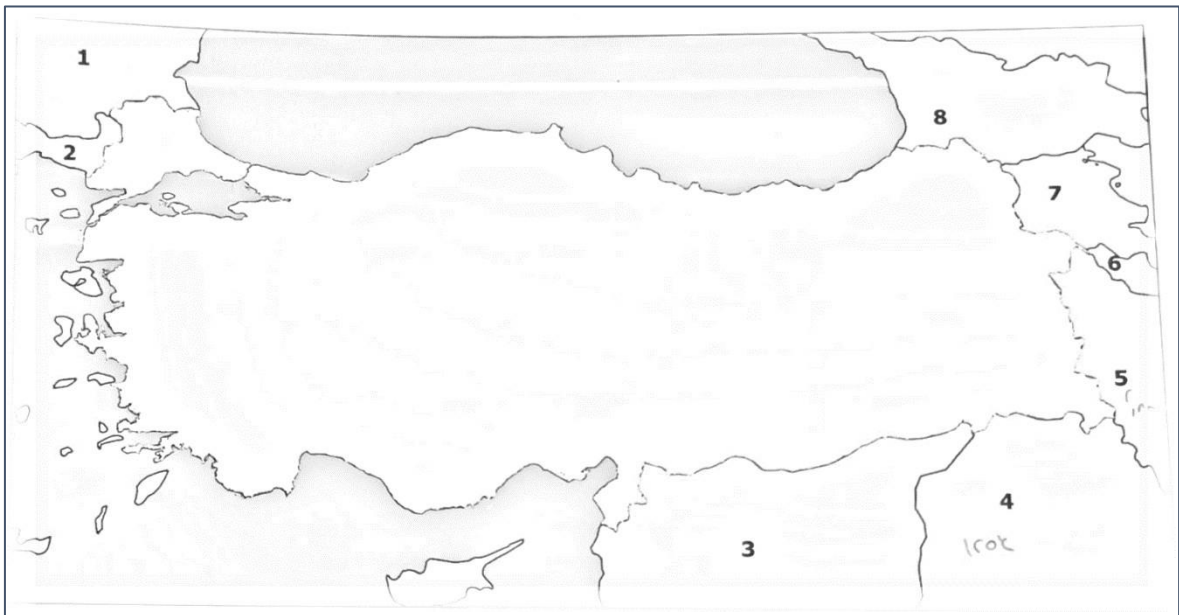
Okullar	İmam Hatip Lisesi	Anadolu Lisesi	Fen Lisesi	Meslek Lisesi	Özel Lise	Genel Toplam
İran	2	16	2	4	10	34
Yunanistan	4	8	0	1	20	33
Azerbaycan	4	9	2	1	14	30
Irak	1	14	3	2	5	25
Bulgaristan	1	6	0	0	12	19
Suriye	0	10	0	1	7	18
Ermenistan	5	3	0	1	6	15
Gürcistan	0	0	0	0	0	0

Tablo 4.9’a göre harita üzerinden yeri en çok karıştırılan ülke İran’dır. İran’ı, Yunanistan ve Azerbaycan takip etmektedir. Haritaya dolduran ülkeler arasında en az karıştırılan ülke ise Gürcistan’dır. Bu veriler, öğrencilerin bazı ülkelerin konumlarını tam olarak anlayamadıkları ve karıştırmaya yatkın olduklarını göstermektedir.

4.2.3. Harita Üzerinden Konumlandırmalara Yönelik Bulgular

Türkiye dilsiz haritası verilmiştir. Öğrencilerden dilsiz haritaya bildikleri ülkeleri doldurmaları istenmiştir. Şekil 2’de Ö355’in doldurduğu harita örneği verilmiştir.

Şekil 2. Ö355’in Harita üzerinden Ülkeleri Konumlandırması

Ö355 harita üzerinden yalnızca iki ülkenin yerini doğru doldurmuştur. Türkiye'nin güneyi ve doğusunda bulunan İran ve Irak'tır. Diğer komşu ülkelerin yerleri boş bırakılmıştır. Şekil 3'te Ö2'nin doldurduğu harita örneği verilmiştir.

Şekil 3.Ö2'nin Harita Üzerinden Ülkeleri Konumlandırması

Ö2, Yunanistan Bulgaristan'ın bulunduğu yere Gürcistan; Rusya'nın bulunduğu yere Azerbaycan, Gürcistan'ın bulunduğu yere Suriye; Irak'ın bulunduğu yere Suriye; Suriye'nin bulunduğu yere Irak; Bulgaristan ise Antalya'nın güneyinde yer alan Akdeniz'e yazılmıştır. Öğrenci hiçbir ülkenin yerini bilmemektedir.

Şekil 4'te Ö3'ün doldurduğu harita örneği verilmiştir.

Şekil 4.Ö3'ün Harita Üzerinden Ülkeleri Konumlandırması

Ö3'ün haritasında ise Türkiye'nin komşu ülkelerinin yerleri eksik veya yanlış belirtilmiştir. Bulgaristan ve Yunanistan Türkiye'nin Batı komşularıdır ancak bu haritada Bulgaristan ve Yunanistan, Gürcistan ile Ermenistan üzerine yazılmıştır. Azerbaycan'ın yerine Türkmenistan, İran'ın yerine Suriye, Suriye ve Irak yerine ise İran ve Irak yazılmıştır. Bu harita Türkiye'nin komşu ülkelerinin harita bilgisi üzerindeki eğitiminin eksik olduğunun kanıtıdır. Şekil 5'te Ö88'in doldurduğu verilmiştir.

Şekil 5. Türkiye'nin Komşu Ülkeleri Arasında Hiçbirine İlgi Duymayan Öğrenci Örneği

Soru 4: Türkiye'nin komşu ülkelerinden hangilerine gitmek isterdiniz? Neden? (En fazla 3 ülke yazınız.)

Türkiye'nin Komşu Ülkeleri	Gitme Nedeni?
1.	
2.	Hiçbiri ilgisini çekmiyor
3.	

Ö88 Türkiye'nin komşu ülkeleri arasından hiçbirine ilgi duymadığını yazmıştır.

Öğrencilerin komşu ülkelerden en çok gitmek istedikleri üç ülkeyi yazmaları istenmiştir. Şekil 6' da Ö334'ün anket formundaki dördüncü soruya doldurduğu metin verilmiştir.

Şekil 6. Türkiye'nin Komşu Ülkelerine İlgi Duyma Nedenleri Örneği

Soru 4: Türkiye'nin komşu ülkelerinden hangilerine gitmek isterdiniz? Neden? (En fazla 3 ülke yazınız.)

Türkiye'nin Komşu Ülkeleri	Gitme Nedeni?
1. Yunanistan	Mitolojik, ağırlık, tarihi eserler, fantezi, yemekleri
2. Azerbaycan (Nahçıvan)	Kardeş ülke olması ve insanlarını sevmem
3. İran	Osmanlı'ya kaynaklı, bir merak giderme

Ö334, komşu ülkeler arasından Yunanistan, Azerbaycan ve İran'ı merak etmektedir. Yunanistan mitolojik, tarihi birikim ve yemekleri, Azerbaycan; kardeş ülke ve insan faktörü, İran ise tarihi sebeplerden ötürü ilgisini çekmektedir.

4.3 Öğrencilerin Türkiye'nin komşu ülkelerine yönelik görüşleri hakkında bulgular

4.3.1. Öğrencilerin Bulgaristan hakkındaki görüşleri

Öğrencilerin Bulgaristan hakkındaki görüşleri incelenmiş ve bu görüşler Tablo 4.10'da verilmiştir.

Tablo 4. 10. Öğrencilerin Bulgaristan ile İlgili Görüşleri

Bulgaristan	İmam Hatip Lisesi	Anadolu Lisesi	Fen Lisesi	Meslek Lisesi	Özel Lise	Genel Toplam
Pozitif (Öğrenciler sadece Pozitif yazmıştır.)	1	7	2	2	5	17
Bulgar Türkleri		4	1		6	17
Bulgar Coğrafyası ,Balkan Coğrafyası	1	10	1	1		13
Ekonomi (Lena, değerli para birimi)	2	7		2	2	13
Turizm, Kumar		9			4	13
Nötr (Öğrenciler sadece Nötr yazmıştır.)		3	1	1	7	12
Politik		5			5	10
Tarih, Sovyetler		7	1		2	10
Negatif (Öğrenciler sadece Negatif yazmıştır.)		6		1	2	9
AB vurgusu			3	2		5
Kültür, yemekler	1	3	1			5
Bulgarlar		2	1			3
Akraba, arkadaş		1			1	2
Benzerlik	1			1		2
Düşman		1			1	2
Politika		1		1		2

Eğitim		1				1
Spor		1				1
Genel Toplam	6	33	12	11	35	137

Tablo 4.10. incelendiğinde Bulgaristan hakkında öğrenciler Pozitif ($f=17$), Türkler ($f=17$), Bulgar- Balkan coğrafyası ($f=13$), Bulgar ekonomisi ($f=13$) -lana para biriminin değerli olmasını - ifade etmişlerdir. Turizm maksatlı ziyaret etmek isteyenler ve ülkede kumarın yasak olmaması bazı öğrencilerin ilgisini çekmiştir. Pozitif ($f=17$), nötr ($f=12$), negatif ($f=9$) gibi kısa kelimelerle ifade edilmiştir. AB ($f=5$), kültür ve yemekler ($f=5$), Bulgarlar ($f=3$), akraba, arkadaş bağları ($f=2$) dile getirildiği görülmektedir. Öğrencilerin Bulgaristan'a ait görüşleri şu şekildedir:

Ö219 *Bulgaristan'a gittim ve çok beğendim. Güzel bir ülke. Coğrafi yapısı çok hoşuma gitti. Türkiye'ye ait bazı tarihi yapıları var.*

Ö226: *İnsanları ülkemdeki ucuzluktan dolayı alışveriş yapmaya geliyorlar.*

Ö232: *Arkadaşlarımdan birkaçı Bulgar yardımsever ve iyi kalpliler insanları için.*

Ö27: *İçinde oldukça Türk asıllı vatandaş barındıran Balkan ülkesi.*

Ö97: *Naim Süleymanoğlu.*

Ö36: *İrkçı bir politika izlediler zamanında. Bizim muhacirlerin ülkesi.*

4.3.2 Öğrencilerin Yunanistan ile ilgili fikirleri

Öğrencilerin Yunanistan hakkındaki görüşleri incelenmiş ve bu görüşler Tablo 4.11'de verilmiştir.

Tablo 4. 11. Öğrencilerin Yunanistan İle İlgili Görüşleri

Yunanistan	İmam Hatip Lisesi	Anadolu Lisesi	Fen Lisesi	Meslek Lisesi	Özel Lise	Genel Toplam
<i>Politik (Türk-Yunan ilişkileri)</i>	3	20	5	4	24	56
<i>Benzerlik (Kelime-yemek)</i>	10	33	2	2	9	45
<i>Tarih (Helen tarihi)</i>	4	7			8	19
<i>Negatif (Öğrenciler sadece negatif yazmıştır.)</i>		11			4	15
<i>Düşman</i>	1	8		1	4	14
<i>Turizm</i>		6		3	4	13

Pozitif (Öğrenciler sadece pozitif yazmıştır.)		5	3	1	3	12
Mitoloji	1	6		1		8
AB		3	2	1		6
Nötr (Öğrenciler sadece nötr yazmıştır.)		2	1	1	2	6
Coğrafya	1	3		1		5
Atatürk		3		1		4
Kültür (Öğrenciler Yunan kültüründen bahsetmişlerdir.)	1	2				3
Sınır, yakınlık	1	2				3
Yunanlılar					2	2
Spor		1			1	2
Din		1				1
Ekonomi					1	1

Tablo 4.11'e göre Yunanistan hakkında Politik görüşler ($f=26$) ilk sıradadır. Türkiye-Yunanistan arasındaki ilişkilerinin dalgalı olması etkili olmuştur. Benzerlik ($f=45$) ise ikinci sıradadır. Tarih ($f=19$), negatif ($f=15$), düşman ($f=14$), turizm ($f=14$), pozitif ($f=12$), mitoloji ($f=8$) ifade edilmiştir. Bulgaristan'ın aksine, Yunanistan hakkında negatif düşünenlerin sayısı daha fazladır. Negatif düşünenlerin yanı sıra, pozitif düşünen ($f=12$) öğrencilerde mevcuttur ancak negatif düşünenlere göre sayıları daha azdır. Yunanistan coğrafyası ($f=5$), Atatürk ($f=4$) ifade edilen diğer görüşlerdir. Öğrencilerin Yunanistan hakkındaki görüşlerine örnekler şu şekildedir:

Ö219: *Sıradan bir ülke olduğunu düşünüyorum zamanında Yunanlılar ve Türklerin arasında yaşananlardan kaynaklı iki ülkenin halkıda birbirini sevmeyi düşünüyorum.*

Ö221: *Türkiye'yi her konuda özeniyorlar.*

Ö230: *Çakma Türkiye, denize döktük, kolaydı, basit, çerez, mayonez.*

Ö230: *Bizim yemeklerimizi alıyorlar. Ege denizimiz ortak. Yüzmeyi çok severler.*

Ö240: *Çok küçük bir ülke.*

Ö242: *Ermeni.*

Ö276: *Olimpiyatlarıyla meşhur.*

4.3.3 Öğrencilerin Gürcistan hakkındaki görüşleri

Öğrencilerin Gürcistan hakkındaki görüşleri incelenmiş ve bu görüşler Tablo 4.12’de verilmiştir.

Tablo 4. 12. Öğrencilerin Gürcistan ile İlgili Görüşleri

<i>Gürcistan</i>	<i>Meslek Lisesi</i>	<i>Anadolu Lisesi</i>	<i>Fen Lisesi</i>	<i>Meslek Lisesi</i>	<i>Özel Lise</i>	<i>Genel Toplam</i>
<i>Nötr (Öğrenciler sadece nötr yazmıştır.)</i>		7	1	1	9	18
<i>Pozitif (Öğrenciler sadece pozitif yazmıştır.)</i>		8	1	2	5	16
<i>Yakınlık</i>	1	1	2	1	9	14
<i>Turizm, kumar</i>	2	6		1	5	14
<i>Ekonomi</i>		6	1	1	5	12
<i>Negatif (Öğrenciler sadece negatif yazmıştır.)</i>		7	1		2	10
<i>Politik</i>	1	3	2		1	8
<i>Kaçakçılık</i>		5				5
<i>Tarih</i>				1	3	4
<i>Akraba</i>		1			1	2
<i>Coğrafya</i>				2		2
<i>Merak</i>		2				2
<i>Yemek</i>		2				2
<i>Kardeşlik</i>		1				1
<i>Türkler</i>		1				1

Tablo 4.12’ye göre, Gürcistan hakkında görüşlerini belirten öğrencilerin sayısı Yunanistan ve Bulgaristan’a kıyasla daha azdır. Öğrenciler kısa cevaplı nötr ($f:18$), pozitif ($f:16$) ya da negatif ($f:10$) tek cevaplı görüşler ifade etmiştir. Türkiye- Gürcistan ilişkilerinin gelişmesine bağlı olarak vizesiz girişler başlamıştır. Ankette’ de bu nedenlerden ötürü yakınlık ($f=14$), turizm ($f=14$), ekonomi ($f=12$) ile ilgili görüşler dile getirilmiştir. Sınır yakınlığı, Gürcistan’ın ekonomik olarak ucuz olması, Batum’da bulunan Ali ve Nino heykeli ifade edilmiştir. Bunu politik ($f=8$), kaçakçılık ($f=5$) ve tarih ($f=4$) takip eder. Yunanistan ve Bulgaristan’da daha dikkat çeken Türkler($f=1$), Gürcistan’da dikkat çekmemiştir. Öğrencilerin Gürcistan hakkındaki görüşleri şu şekildedir:

Ö221: *Gelişmişlik düzeyleri iyi.*

Ö234: *Eski Sovyet ülkesi.*

Ö272: Vizesiz ve pasaportsuz girebildiğimiz için Türkler tarafından sıkça ziyaret edilen ülkeler.

Ö277: Gürcistan göçmeni olduğum için çok merak ediyorum ve güzel yer.

4.3.4 Öğrencilerin Ermenistan hakkındaki görüşleri

Öğrencilerin Ermenistan hakkındaki görüşleri incelenmiş ve bu görüşler Tablo 4.13' te verilmiştir.

Tablo 4. 13. Öğrencilerin Ermenistan ile İlgili Görüşleri

Ermenistan	İmam Hatip	Anadolu Lisesi	Fen Lisesi	Meslek Lisesi	Özel Lise	Genel Toplam
Negatif (Öğrenciler sadece negatif yazmıştır.)	2	20	4	2	5	33
Politik	1	10	4	2	14	30
Düşman	2	10	1	3	7	23
Soykırım iddiası		9	1	1	1	12
Nötr (Öğrenciler sadece nötr yazmıştır.)		4	1			5
Pozitif (Öğrenciler sadece pozitif yazmıştır)	2	1	1	1		5
Coğrafya		1	1	1		3
Dil			1		1	2
Ermeniler		2				2
Tarih	1				1	2
Savaş	1					1
Terör						1

Tablo 4.13'e göre öğrenciler Türkiye- Ermenistan ilişkilerin kötü olmasından duygularını öne koyan kısa cevaplı negatif ($f=33$), politik ($f=30$) ve düşman ($f=23$) kelimesini diğer görüşlerle karşılaştırıldığında sıklıkla ifade etmişlerdir. Türkiye'nin komşu ülkeleri arasında en çok Suriye ve Ermenistan için negatif kelimesi ifade edilmiştir. Yunanistan ile kıyaslandığında *düşman* kelimesi daha fazla kişi kullanmıştır. Soykırım iddiası ($f=12$) 'da ifade edilen görüşlerdendir. Pozitif ($f=5$), coğrafya ($f=3$) dile getirilmiştir. Bulgulardan anlaşılabileceği üzere genel olarak görüşler kötü politik ilişkileri yansıtmıştır. Öğrencilerin Ermenistan hakkındaki görüşleri şu şekildedir:

Ö214: Negatif. Küresel medyada Türk düşmanlığı sebebiyle.

Ö213: Savaş içinde olan bir ülkeydi galiba.

Ö253: Fazlasıyla milliyetçi.

Ö135: Sevan gölü.

Ö30: Ermenistan ayrıca dünyanın en eski ulusal kilisesi olan Ermeni apostolik kilisesini ülkenin birincil dini kurumu olarak kabul etmiştir.

Ö356: Çok nankör bir devlet bence zaten Türkleri girmesi yasak Türkleri vatandaşlarına kötüleyen bir devlet.

Ö368: Milleti sadıka denen sonradan bozulan ülke.

4.3.5. Öğrencilerin Azerbaycan hakkındaki görüşleri

Öğrencilerin Azerbaycan hakkındaki görüşleri incelenmiş ve bu görüşler Tablo 4.14'te verilmiştir.

Tablo 4. 14. Öğrencilerin Azerbaycan ile İlgili Görüşleri

Azerbaycan	İmam Hatip Lisesi	Anadolu Lisesi	Fen Lisesi	Meslek Lisesi	Özel Lise	Genel Toplam
Kardeşlik (Bir millet iki devlet, aynı soy)	15	55	7	7	23	117
Pozitif (Öğrenciler sadece pozitif yazmıştır.)	5	16	1	3	12	37
Dil	2	3		1		6
Ekonomi	1	2		1	2	6
Turizm		4			2	6
Negatif (Öğrenciler sadece negatif yazmıştır.)		2		1	2	5
Petrol	3		2			5
Benzerlik	2	1				3
Coğrafya		1		1		2
Dil	2					2
Merak		1	1			2
Nötr(Öğrenciler sadece nötr yazmıştır.)					2	2
Politik		1	1			2
Tarih		1			1	2
Yakınlık		1		1		2
Yemekler	2					2
Ekonomi	1					1
Stadyum		1				1

Tarihi					1	1

Tablo 4.14'e göre, Azerbaycan hakkında genel olarak olumlu düşünceler hakimdir. Azerbaycan, Yunanistan ve Suriye en çok görüş yazılan ülkelerden biridir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu Azeri ve Türk kardeşliğine ($f=117$) vurgu yapmış ve "bir millet iki devlet" olarak ifade etmiştir. Pozitif ($f=37$) en çok belirtilen ikinci sıradaki görüştür ve Azerbaycan dışındaki hiçbir komşu ülkede öne çıktığı görülmez. Dil ($f=6$), ekonomi ($f=6$) ve turizm ($f=6$) sırayı takip eder. Öğrencilerin Azerbaycan hakkında kısa cevaplı negatif ($f=5$) görüşlerde vardır. Sonuç olarak, ankete katılan öğrencilerin çoğunluğu Azerbaycan hakkında olumlu düşüncelere sahiptir ve Azeri-Türk kardeşliği gibi faktörlerden etkilenmektedir. Bu görüşler, Azerbaycan ile Türkiye arasındaki kültürel ve tarihi bağlara işaret etmektedir. Öğrencilerin Azerbaycan hakkındaki görüşleri şöyledir:

Ö243: Çok cana yakın ve eğlenmeyi bilen insanlar

Ö66: Petrol doğalgaz gibi kaynaklarının olması ve ülkemize bu kaynakları paylaşması

Ö66: Zenginler severiz

Ö365: Para birimi yüksek

Ö345: Çakma Türk

Ö371: Başkenti Bakü

4.3.6. Öğrencilerin İran hakkındaki görüşleri

Öğrencilerin İran hakkındaki görüşleri incelenmiş ve bu görüşler Tablo 4.15'te verilmiştir.

Tablo 4. 15. Öğrencilerin İran ile İlgili Görüşleri

<i>İran</i>	<i>İmam Hatip Lisesi</i>	<i>Anadolu Lisesi</i>	<i>Fen Lisesi</i>	<i>Meslek Lisesi</i>	<i>Özel Lise</i>	<i>Genel Toplam</i>
<i>Din, Şeriat</i>		14	6	1	8	29
<i>Ekonomi, Petrol</i>	4	9		3	3	19
<i>Negatif (Öğrenciler sadece negatif yazmıştır.)</i>		12			5	17
<i>Politik</i>	1	4	2	2	3	12
<i>Nötr (Öğrenciler sadece nötr yazmıştır.)</i>		5	1		2	8
<i>Pozitif (Öğrenciler sadece pozitif yazmıştır.)</i>	1	3			2	6

<i>Kadın hakları</i>	1	1			4	5
<i>Savaş</i>		5				5
<i>Coğrafya</i>	3			1		4
<i>Kaçakçılık</i>		4				4
<i>Tarihi</i>		1			3	4
<i>Kültür, Yemekler</i>	1	2	1			4
<i>Turizm, Merak</i>		2		1		3
<i>Arap</i>		2				2
<i>Sınırları bitişik</i>		1				1
<i>Mülteci</i>					1	1
<i>Terör</i>		1				1
<i>Türkler</i>					1	1

Tablo 4.1' e göre, İran hakkında din ve şariat ($f=29$), ekonomi, petrol ($f=19$), negatif ($f=17$) ve politik düşünceler ($f=12$) ilk sıradadır. İran'ın şeriata dayalı bir rejime sahip olduğu ve ekonomik değerler (petrol vb.) ifade edilmiştir. İran'ın Ortadoğu'nun en büyük petrol ve doğalgaz üreticilerinden biri olmasının vurgulanması dikkat çekmektedir. İran hakkında negatif ($f=17$), nötr ($f=8$) ve pozitif ($f=6$) gibi kısa cevaplı görüşlerde dile getirilmiştir ve birbirini takip eder. Kadın hakları ($f=5$) savaş ($f=5$), İran coğrafyası ($f=4$), kaçakçılık ($f=4$), tarih ($f=4$), kültür ve yemek ($f=4$) ifade edilmiştir. İran'ı Arap ($f=1$) olarak tanındığına yönelik yanlış bilgilerde vardır. Öğrencilerin İran hakkındaki görüşleri şöyledir:

Ö224: *Şii-Sünni tartışması (224)*

Ö232: *Kadınlara şiddet, küçük yaşta evlendirme para ile kadın satmak.*

Ö234: *Gerek perslerden gerek Safevilerden kalan Edebiyat ve sanat gibi kültürleri güzel olan ülke.*

Ö282: *ABD ile küçük çaplı gerilimler yaşayan Orta Doğu ülkesi.*

Ö7: *Ambargolar yüzünden ekonomi zor durumda.*

Ö30: *İran'ın büyük kısmı çöl olmakla beraber, Hazar denizine kıyısı olan dağlık bölge Karadeniz gibi yemyeşil bir yer.*

4.3.7. Öğrencilerin Irak ile ilgili görüşleri

Öğrencilerin Irak hakkındaki görüşleri incelenmiş ve bu görüşler Tablo 4.16'da verilmiştir.

Tablo 4. 16. Öğrencilerin Irak ile İlgili Görüşleri

<i>Irak</i>	<i>İmam Hatip Lisesi</i>	<i>Anadolu Lisesi</i>	<i>Fen Lisesi</i>	<i>Meslek Lisesi</i>	<i>Özel Okul</i>	<i>Genel Toplam</i>
<i>Savaş</i>	3	11	6	1	6	27
<i>Petrol zengini</i>	2	11	1	1	9	24
<i>Negatif (Öğrenciler sadece negatif yazmıştır.)</i>		16	1	1	6	24
<i>Politik</i>		1	3	2	6	12
<i>Nötr (Öğrenciler sadece nötr yazmıştır.)</i>		3		1	5	9
<i>Din, Şeriat, Mezhep</i>		2			2	9
<i>Coğrafya</i>		4		2		6
<i>Asker, Terör</i>	3	2	1			5
<i>Kaçakçılık</i>		4				4
<i>Kültür</i>	1	2		1		4
<i>Ekonomi</i>	1	1		1		3
<i>Pozitif (Öğrenciler sadece pozitif yazmıştır.)</i>		2				3
<i>Tarih</i>		1			2	3
<i>Turizm</i>	2					2
<i>Sınır yakınlığı</i>		2				2
<i>Arap</i>		1				1
<i>Arkadaş</i>					1	1
<i>Kadın hakları</i>					1	1
<i>Mülteci</i>					1	1

Tablo 4.16'ya göre öğrencilerin çoğunluğu savaş ($f=27$), petrol ($f=24$) ve Irak'a karşı negatif ($f=24$) sıklıkla ifade etmiştir. Irak'ın bağımsızlığını ilan etmesinden bu yana iç ve dış müdahalelere maruz kalmış ve ülke uzun yıllar boyunca savaş ortamından kurtulamamıştır bu durum öğrencilerin görüşlerine 'de yansımıştır. Ülke zengin petrol kaynaklarına sahiptir. Öğrenciler petrol zengini bir ülke olduğunu ifade etmişlerdir. Politik, Irak'a karşı nötr ($f=9$), dinsel unsurlar ($f=9$), coğrafya ($f=6$), asker ve terör ($f=5$) ifade edilen diğer görüşlerdir. Öğrencilerin Irak hakkında görüşleri şunlardır:

Ö219: Zengin bir ülke olduğunu düşünüyorum ama yönetim şekli çok katı.

Ö221: Petrolde iyiler. Fakat ekonomik durumları çok iyi.

Ö262: *Kerkük'te yaşayan arkadaşlarımı ziyaret etmek isterdim.*

Ö281: *Okumazsam kaçak ürünler getirip ticarete başlamak için güzel bir ülke*

Ö34: *Başkenti Bağdat, Irak askeri personel yönünden güçlü bir ülkedir.*

Ö234: *En ünlü şehirlerinden biri, Bağdat ama yine Arap kültürünün rezilliği*

Ö409: *Musul*

4.3.8. Öğrencilerin Suriye hakkındaki görüşler

Öğrencilerin Suriye hakkındaki görüşleri incelenmiş ve bu görüşler Tablo 4.17'de verilmiştir.

Tablo 4. 17. Öğrencilerin Suriye ile İlgili Görüşleri

<i>Suriye</i>	<i>İmam Hatip Lisesi</i>	<i>Anadolu Lisesi</i>	<i>Fen Lisesi</i>	<i>Anadolu Lisesi</i>	<i>Özel Okul</i>	<i>Genel Toplam</i>
<i>Mülteci</i>	4	15	2	8	13	82
<i>Negatif (Öğrenciler sadece negatif yazmıştır.)</i>	3	15	4	6	35	79
<i>Savaş</i>	7	15	4	4	23	75
<i>Politik</i>			2	3	11	26
<i>Coğrafya</i>	3		1	1	1	7
<i>Tarih</i>	4				2	6
<i>Petrol</i>				1		5
<i>Düşman</i>					2	4
<i>Terör</i>						4
<i>Tarih</i>	3					3
<i>Benzerlik</i>	2					2
<i>Dini</i>						2
<i>Pozitif (Öğrenciler sadece pozitif yazmıştır.)</i>	1		1			2
<i>Yakınlık</i>						2
<i>Cahillik</i>					1	1
<i>Din</i>		1				1
<i>Gündem</i>		1				1
<i>Nötr (Öğrenciler sadece Nötr yazmıştır.)</i>					1	1
<i>Sanat</i>	1					1

Tablo 4.17'ye göre Suriye hakkında mülteci ($f=82$), negatif ($f=79$), savaş ($f=75$) sıklıkla ifade edilmiştir. 2011 yılında başlayan Suriye iç savaşının etkileri görülmektedir. Suriye

komşu ülkeler arasında en çok görüş yazılan ülkedir. Politik ($f=26$), coğrafya ($f=7$), tarih ($f=6$), petrol ($f=5$), düşman ($f=5$) dile getirilmiştir. Ülke zengin petrol kaynaklarına sahip olmasına rağmen daha az ifade edilmiştir. Öğrencilerin Suriye hakkındaki görüşleri şunlardır:

Ö223: *İç savaş içinde olan bir ülke olduğu için kötü bence bir de ekonomik olarak geri kalmış.*

Ö225: *İnsanları hariç güzel bir ülke.*

Ö233: *Allah belalarını versin.*

Ö237: *Gelmemeleri rica olunur.*

Ö254: *Artık Türkiye’de oldukları için bir şey düşünmek istemiyorum.*

Ö115: *Din kardeşlerimiz. Misafirlerimiz.*

Ö29: *Halep.*

4.4 Öğrencilerin Turizmsel Faaliyet Olarak En Çok Hangi Merak Ettiği Ülkeler

Öğrencilerin komşu ülkeler arasından turizmsel faaliyet amaçlı en çok gitmek istedikleri üç ülkeyi yazmaları istenmiştir. Bulgular okullara göre Tablo 4.18’de verilmiştir.

Tablo 4. 18. Turistik Olarak En Çok Gitmek İstenilen Ülkeler

Okullar	İmam Hatip Lisesi	Anadolu Lisesi	Fen Lisesi	Meslek Lisesi	Özel Lise	Genel Toplam
Bulgaristan	6	56	12	15	33	122
Yunanistan	18	77	16	15	46	172
Gürcistan	4	27	1	15	26	73
Ermenistan	1	5	2	2	4	14
Azerbaycan	24	60	10	16	31	140
İran	4	17	3	4	7	35
Irak	1	9	0	3	8	21
Suriye	7	29	3	3	15	57

Tablo 4.18’ e göre , öğrencilerin en çok merak ettiği ülkeler Yunanistan, Azerbaycan ve Bulgaristandır. En az merak edilen ülkeler ise Ermenistan, Irak ve İran’dır.

İmam Hatip lisesi öğrencileri en çok Azerbaycan ($f=24$) ve Yunanistan'a ($f=18$) en az ise Irak'a ($f=1$) gitmek istediklerini belirtmişlerdir. Anadolu lisesi öğrencileri en çok Yunanistan'a ($f=77$) gitmek en az ise Irak ($f=9$) ve Ermenistan'a ($f=5$) gitmek istediklerini belirtmişlerdir. Fen Lisesi öğrencileri ise en çok Yunanistan'a ($f=16$) gitmek en az ise Gürcistan'a ($f=1$) gitmek istediklerini belirtmişlerdir. Meslek lisesi öğrencileri ise en çok Azerbaycan ($f=16$), Yunanistan ($f=15$) ve Bulgaristan'a ($f=15$) , Irak ($f=3$) ve İran'a ($f=3$) gitmek istediklerini belirtmişlerdir. Özel lise öğrencileri ise en çok Yunanistan'a ($f=46$), en az İran'a ($f=7$) gitmek istediklerini belirtmişlerdir. Bu veriler, farklı okullardaki öğrencilerin turistik amaçlı gezi tercihlerinin farklı olduğunu gösterir.

Komşu ülkeler arasından turizmsel faaliyet amaçlı en çok gitmek istedikleri üç ülkeyi yazmaları istenmiştir. Tablo 4.19'da bu ülkelere neden gitmek istedikleri verilmiştir.

Tablo 4. 19.Öğrencilerin Komşu Ülkelere Neden Gitmek İstedikleri

Ülkeler	Neden gitmek istiyorlar?
Yunanistan	AB üyesi olduğu için, Antik Yunan tarihi, Yunan Mitolojisi, Adalar, Atatürk.
Bulgaristan	Osmanlı eserlerini görmek, Bulgar Türklerinin yaşadığı coğrafyaları görmek, Bulgar yemeklerine merak, Sakin ve problemsiz bir ülke olduğu için, AB ye yakın olduğu için.
Gürcistan	Ali ve Nino heykellerini görmek, Ucuz bir ülke, bir şeyler satın almak, Akraba bağları, Türkiye'ye yakın olduğu için, kumar oynamak için, Batum şehrini merak etme.
Ermenistan	Ağrı Dağını daha iyi görebilmek, Osmanlı mirası.
Azerbaycan	Azerbaycan Türklerini kardeşlik olgusundan ötürü görmek, Azerbaycan yemeklerini tatmak, Azerbaycan kültürüne olan merak, Dini benzerlikler.
İran	Doğu topraklarını görmek, İran mimarisini görmek, İran kültürüne karşı olan merak, Tren yolculukları, Fars diline karşı olan merak.
Irak	Erbil'i görmek için, Irak kültürüne karşı olan merak, Bağdat'ı görmek.
Suriye	Savaş sonrası Suriye'yi görmek, Ailesel ve Akrabasal nedenler, Kadim Şehir Şam, Savaşmak ve intikam almak, araştırma amaçlı görmek.

Öğrencilerin ülkeler hakkında yazdığı yorumlara aşağıda verilmiştir.

4.4.2. Bulgaristan ile ilgili yorumlar

Ö21: Eski Osmanlı Türklerini görmek için.

Ö65: Yemek kültürünü öğrenmek için.

Ö98: Oradaki Türklerin durumlarını görmek ve yaşamlarını deneyimlemek Bulgarların Türklere karşı tavrını beğenmek.

Ö141: *Et ucuz diyorlar.*

Ö189: *Refah ve para birimi, haklar ve özgürlükler.*

Ö297: *Sofya'ya gitmek.*

Ö321: *Bulgaristan ucuz bir ülke olduğu için gitmek isterdim.*

Ö344: *Vatandaşlık.*

Ö355: *Bulgar göçmeni olduğum için tarihini baya merak ediyorum.*

Ö367: *Bir arkadaşım vardı bu ülkede yaşayan ondan dolayı merak ediyorum.*

Ö398: *Arkadaşlarımdan biri orada ve orayı biraz merak ediyorum.*

4.4.1. Yunanistan ile ilgili yorumlar

Ö126: *Tarihi ve hoş bir yer.*

Ö158: *Kültürel miras olarak güzel şeyler var.*

Ö99: *Medeniyetleri, demokrasinin, felsefenin doğuşu antik kentler ilgimi çekiyor.*

Ö109: *Antik kentler, Selanik.*

Ö127: *Düşmanımı tanımak.*

Ö81: *Türkün gücünü göstermek.*

Ö64: *Dünya harikalarını görmek için.*

Ö266: *Batıyı seviyorum tek batılı komşu ülke olduğu için orayı yazdım.*

Ö317: *Tamamen fotoğraf çekinmek için.*

Ö326: *Selanik'e gitmek isterdim. Tarihi yerleri görmek isterdim. Camileri görmek isterdim.*

4.4.3. Gürcistan ile ilgili yorumlar

Ö43: *Gezmek için.*

Ö66: *Ali ve Nino hikâyesinin baş tacı olan heykeli görmek isterim.*

Ö74:Araba almak için gidilebilir.

Ö109: Güzel bir ülke olması kimlik ile girilebilir olması.

Ö118: Batum 'da göçme olduğumuz TEM savaşın etkilediği yerleri görmek isterdim.

Ö169: Kumar oynamak için.

Ö239: Ailem eskiden orada yaşıyordu. Rusya 'dan kaçan insanlarla konuşmak için.

Ö259: Batum 'u ve şehri sevdiğim için

Ö27: Batum 'da nino ve aliye görmek için.

Ö365: Gezilecek yerleri var insanları çok misafirperverler ayrıca Ali ve Nino için gitmek istiyorum.

Ö329: Bende Yarı Gürcü 'yüm.

4.4.4. Ermenistan ile ilgili yorumlar:

Ö46: Ağrı Dağı.

Ö137: Kardeşimiz.

Ö237: Bizim Kültürlerimize yakın kültürleri var cana yakın insanları var. Güzelliklerini merak ediyorum.

Ö363: Subay olup orada savaşmak istiyorum.

Katılımcıların yorumları eklenmemiştir, çünkü sadece 14 kişi Ermenistan'a gitmek istemektedir ve bu sayı diğer ülkelerle kıyaslandığında oldukça düşüktür.

4.4.5. Azerbaycan ile ilgili yorumlar:

Ö3: Gardeşlarımızı merak ediyorum ve ülkeyi merak ediyorum.

Ö9: Türk çünkü oranın halkına kendi milletimi yakın hissediyorum. Gezip görmek çok isterdim. Farklı bir devlette yaşamak.

Ö202: Para birimi Türk lirasına kıyasla kat kat yüksek olduğu için çalışmaya gitmek isterdim.

Ö370: Çünkü Türk olduğumuzu söylersek bize daha sempatik olarak yaklaşırlar.

Ö399: Bazı akrabalarım olduğu için gitmek isterdim.

Ö320: Kardeş ülke, yeni savaştan çıktı geri aldığı toprakları görmek isterdim.

Ö352: Göçmen olduğum ülkenin topraklarını gezmek istiyorum.

Ö233: Yakın arkadaşım ile görüşüp, ülkeyi gezmek için. (223.Katılımcı)

4.4.5. İran ile ilgili yorumlar

Ö20: Doğu topraklarını görmek için.

Ö131: Bizi seviyorlar o yüzden iyi vakit geçirebilirim diye düşünüyorum.

Ö261: Türk-İslam geçmişi olan kadim ülke.

Ö280: Eskiden üzerlerinden geçen ticari yolların bıraktığı etkiyi ve doğal güzelliklerini görmek istiyorum.

Ö306: Ekonomik krizden faydalanmak isterdim.

Ö424: Çok tarihi değerleri var.

Ö389: Tek amacım Türk kültürünü öğrenmek.

4.4.6. Irak ile İlgili Yorumlar

Ö88 Ö: Kültürlerini merak ettiğim ve gerçekten basına yansıtıldığı gibi bir ülke mi bilmek istediğim için gitmek isterim.

Ö200: Erbil'i görmek için.

Ö206: Ucuza vergisiz teknolojik alet alma, kaçakçılık

Ö261: Güzel kadim bir şehir Bağdat.

Ö32: Bağdat'ı görmek istiyorum.

Ö363: Subay olup orada savaşmak istiyorum.

4.4.7. Suriye İle ilgili yorumlar

Ö25: Suriye'ye gidip oradaki savaştan sonraki durumu görmek isterdim.

Ö50: Başkentini görmek isterdim.

Ö56: Kendim ülkem ama savaş bittikten sonra gitmek isterdim.

Ö74: Asker olup teröristleri etkisiz hale getirmek.

Ö76: Bizde onların toprağına bakalım.

Ö204: Çünkü orda Suriyeli yok.

Ö209: İntikam.

ÖÖ240: Suriye'de daha az Suriyeli vardır.

Ö261: Halep ve Şam kadim şehirler.

Ö348: Oradaki yaşamın nasıl olduğunu görmek istiyorum.

4.5. Öğrencilerin Komşu Ülkeler Hakkında Bilgi ve Becerilerine Yönelik İstatistiksel Analizler

Cinsiyet değişkenine göre ki-kare analizleri Tablo 4.20'de sunulmuştur.

Tablo 4. 20. Cinsiyet Değişkenine Göre Ki-Kare Analizleri

Ülkeler	χ^2	p*		Erkek	Kadın	n
Yunanistan	1.19	0,275	Yanlış cevapladı	115	99	214
			Doğru cevapladı	125	87	212
Bulgaristan	1.51	0.219	Yanlış cevapladı	116	101	217
			Doğru cevapladı	124	85	209
Gürcistan	1.66	0.198	Yanlış cevapladı	104	92	196
			Doğru cevapladı	136	94	230
Ermenistan	0.51	0.473	Yanlış cevapladı	135	110	245
			Doğru cevapladı	105	76	181
Azerbaycan	1.57	0.210	Yanlış cevapladı	146	124	270
			Doğru cevapladı	94	62	156
İran	0.05	0.820	Yanlış cevapladı	133	102	235
			Doğru cevapladı	107	84	191
Irak	0.50	0.478	Yanlış cevapladı	104	87	191
			Doğru cevapladı	136	99	235
Suriye	1.03	0.311	Yanlış cevapladı	84	73	157
			Doğru cevapladı	156	113	269
* p≤ 0.05						

Cinsiyet değişkenine göre ki-kare sonuçları Tablo 4.21’de gösterilmektedir. Haritada öğrencilerin hangi ülkeyi doğru ya da yanlış cevapladıkları cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. 426 öğrencinin 270’i Azerbaycan’ı (%63) ve 245’i Ermenistan’ı (%58) haritada yanlış göstermişlerdir. 426 öğrencinin 269’u Suriye’yi (%63) ve 235’i Irak’ı (%55) haritada doğru göstermişlerdir.

Okul türü değişkenine göre ki-kare analizleri Tablo 4.21’de sunulmuştur.

Tablo 4. 21. Okul Türü Değişkenine Göre Ki-Kare Analizleri

Ülkeler	χ^2	p^*		İmam Hatip Lisesi	Anadolu Lisesi	Fen Lisesi	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	Özel Lise	n
Yunanistan	19.19	0.001	Yanlış cevapladı	52	73	10	19	60	214
			Doğru cevapladı	20	96	16	23	57	212
Bulgaristan	29.17	0.000	Yanlış cevapladı	56	71	9	20	61	217
			Doğru cevapladı	16	98	17	22	56	209
Gürcistan	28.87	0.000	Yanlış cevapladı	53	71	9	13	50	196
			Doğru cevapladı	19	98	17	29	67	230
Ermenistan	25.18	0.000	Yanlış cevapladı	56	83	10	20	76	245
			Doğru cevapladı	16	86	16	22	41	181
Azerbaycan	14.33	0.006	Yanlış cevapladı	58	97	13	25	77	270
			Doğru cevapladı	14	72	13	17	40	156
İran	18.60	0.001	Yanlış cevapladı	49	78	13	18	77	235
			Doğru cevapladı	23	91	13	24	40	191
Irak	12.30	0.015	Yanlış cevapladı	45	71	12	14	49	191
			Doğru cevapladı	27	98	14	28	68	235
Suriye	16.87	0.002	Yanlış cevapladı	41	59	8	10	39	157
			Doğru cevapladı	31	110	18	32	78	269

* $p \leq 0.05$

Okul türü değişkenine göre ki-kare sonuçları Tablo 4.22’de gösterilmektedir. Haritada öğrencilerin hangi ülkeyi doğru ya da yanlış gösterdikleri okul türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Anadolu Lisesi, Fen Lisesi ve Özel Lise okul türleri diğerlerinden ayrılmaktadır. Komşu ülke kavramını doğru olarak yanıtlayan öğrencilerin sayısı 305 iken yanlış olarak yanıtlayan öğrencilerin sayısı 121’dir. Okul türüne göre komşu ülke kavramını yanıtlayanlar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=25,18$; $p<.05$).

Okul türüne göre KWH testi analizleri Tablo 4.22’de sunulmuştur.

Tablo 4. 22. Okul Türüne Göre KWH Testi Analizi Sonuçları

	Okul Türü	N	SIRA ORTALAMA	χ^2	SD	P^*
Kaç Komşu Ülkenin İsmi Yazabildiler?	İmam Hatip Lisesi	72	154,52	58,277	4	0,000
	Anadolu Lisesi	169	250,40			
	Fen Lisesi	26	304,04			
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	42	171,73			
	Özel Lise	117	191,37			
Harita Üzerinden Toplam Kaç Ülkeyi Bilebildiler?	İmam Hatip Lisesi	72	155,16	22,564	4	0,000
	Anadolu Lisesi	169	230,91			
	Fen Lisesi	26	238,81			

	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	42	230,65			
	Özel Lise	117	212,47			

Okul türü değişkenine göre KWH sonuçları Tablo 4.23'te gösterilmektedir. Öğrencilerin kaç komşu ülkenin ismini yazabilmesi ve haritada toplam kaç ülkeyi doğru cevaplamaları, okul türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Anadolu Lisesi ve Fen Lisesi öğrencileri diğer okullara göre daha fazla ülke adı yazmışlardır. İmam Hatip Lisesi'nin haritadaki ülkeleri doğru cevaplama sayısı diğerlerine kıyasla oldukça düşüktür.

BÖLÜM V: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1 Sonuç

Tez çalışması, on ikinci sınıf öğrencilerinin Türkiye'nin komşu ülkeleri belirleyebilme becerilerini ve komşu ülkeler hakkındaki görüşlerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Öğrencilerin becerilerini ve görüşlerini değerlendirmek için, tablo üzerinde komşu ülkeleri yazmaları, yorumlamaları ve harita üzerinde komşu ülkeleri belirlemeleri istenmiştir. Bu şekilde öğrencilerin komşu ülkeler hakkında coğrafi bilgiye sahip olma düzeyleri ve komşu ülkeler hakkındaki görüşleri incelenmiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, komşu ülke kavramıyla ilgili verilen cevaplar yeterli düzeyde değildir. Katılımcıların %39'u yanlış cevaplamış ya da boş bırakmıştır. Öğrencilerde bilgi eksikliği olduğunu göstermektedir. Cinsiyete göre sonuçlarda anlamlı fark bulunmamıştır. Coğrafya müfredatında komşu ülkeler hakkında daha fazla bilgi verilmesi, öğrencilerin bu konuda daha fazla bilgi sahibi olmalarını sağlayabilir. Komşu ülkelerle ilgili coğrafi konum, sınırlar, doğal özellikler, nüfus, ekonomi ve kültür gibi bilgilerin öğrencilere aktarılması, bölgesel ilişkileri ve küresel perspektifi anlamalarına yardımcı olabilir. Komşu ülkeler hakkında daha fazla bilgi edinmek, öğrencilere coğrafyanın pratiğini anlamaları için bir fırsat sunar. Komşu ülke kavramını en çok %53 sınırları bitişik, %18 yakınlık ve %10'u komşu kelimesinin anlamı yazılarak ifade edilmiştir.

Okullar arasında başarı düzeyleri farklılık göstermektedir. İmam Hatip Lisesi sadece %15'i Meslek liselerinin %21'i Özel Lisenin %31'i komşu ülkelerin tamamını yazmıştır. Dolayısıyla öğrencilerin komşu ülkeleri sıralamadaki başarılı düşüktür. Liselere göre en çok bilinen ve en az bilinen ülkeler değişmektedir. En çok bilinen ülke Suriye en az bilinen ülke ise Ermenistan'dır. Ukrayna, KKTC, Rusya ve Türkmenistan gibi Türkiye'nin komşu ülkesi olmayan ama yazılan ülkelerde vardır.

Öğrencilerden komşu ülkeleri tabloya yazdıktan sonra bu ülkelerle ilgili görüşlerini yazmaları istenmiştir. Bu görüşler çeşitli kategorilere ayrılarak ülkeler hakkında öğrenilen veya bilinen bilgilerin elde edilmesi amaçlanmıştır. Katılımcılar, aşağıdaki kategorilere dayanarak ülkeler hakkında görüşlerini belirtmişlerdir:

- Bulgaristan: Bulgar Türkleri, Balkan coğrafyası, Ekonomik (İlana'nın değerli olması), Pozitif

- Yunanistan: Türk-Yunan politik ilişkileri, benzerlik, tarih
- Gürcistan: Pozitif, nötr, yakınlık ve ekonomik sebepler
- Ermenistan: Kötü politik ilişkiler, düşman ülke olarak, soykırım iddiası
- İran: Şeriat ve din, kültürel zenginlik
- Azerbaycan: Tek millet iki devlet sözünden anlaşılan kardeşlik olgusu, pozitif ve turizmsel çekicilik
- Irak: Dini ve petrol zenginliği
- Suriye: Suriye savaşı, mülteciler

Öğrencilerin komşu ülkelerle ilgili görüşleri ülkelere göre farklılaşmaktadır. Azerbaycan'da olumlu görüşler, Ermenistan ve Yunanistan'da ise olumsuz görüşler yaygındır.

Öğrencilerden Türkiye'nin komşu ülkelerini dilsiz harita üzerinden yazmaları istenmiştir. Sonuçlara göre hiçbir okulda sekiz ülkenin tamamını doğru bir şekilde yazanların oranının %50'nin üzerinde olmadığı görülmüştür. Dolayısıyla harita bilgisi düzeyleri yeterli değildir. Harita 'da en çok yazılan ülke Suriye en az ise Azerbaycan'dır. Fen Lisesi öğrencilerinin %75'i komşu ülkelerin tamamını yazıyorken harita üzerinden sadece %38'i komşu ülkeleri doğru bir şekilde gösterebilmiştir. Ayrıca harita üzerinde en çok karıştırılan ülkeler ise İran, Azerbaycan ve Yunanistan'dır.

İnsanlar genellikle yakın çevrelerinden başlayarak dünyayı keşfetmeye başlarlar. Bu nedenle öğrencilere hangi komşu ülkelere gitmek istedikleri ve bunun altında yatan nedenler sorulmuştur. Araştırma sonuçlarına göre, en çok merak edilen ülkeler Yunanistan, Azerbaycan ve Bulgaristan olmuştur. Ermenistan ve Irak ise en az merak edilen komşu ülkeler olarak belirlenmiştir. Yunanistan, yedi okulda en çok merak edilen ülke olarak öne çıkmıştır. Ermenistan ise yedi okulda en az merak edilen ülkedir.

Katılımcılara neden bu ülkeleri merak ettikleri sorulmuş ve görüşleri alınmıştır. Yunanistan'a duyulan ilgi genellikle AB üyeliği, Antik Yunan tarihi, Yunan mitolojisi, Adalar ve Atatürk gibi faktörler öne çıkmaktadır. Bulgaristan'a olan ilgi ise genellikle Osmanlı eserlerini görmek, Bulgar Türklerinin yaşadığı coğrafyaları görmek, Bulgar yemeklerine merak, sakin ve sorunsuz bir ülke olması, AB'ye yakınlığı ve turistik amaçlarla ziyaret etme isteğidir. Gürcistan'a olan ilgi, Ali ve Nino heykellerini görmek, ekonomik olarak uygun bir seyahat imkânı, alışveriş yapmak, akraba bağları, Türkiye'ye yakınlık, kumar oynamak ve Batum şehrini merak etme gibi farklı nedenlere dayanmaktadır. Ermenistan'a ilgi duyanların

sebepleri ise Ağrı Dağı'nı daha iyi görebilmek, Osmanlı mirası, Ermeni yemeklerini tatmak, Ermeni kültürüne olan merak ve dini benzerliklerdir. Azerbaycan'a olan ilgi ise Azerbaycan mutfağı, Azerbaycan Türklerinin kültürüne olan merak, dini benzerlikler ve kardeşlik bağından kaynaklanmaktadır. İran'a duyulan ilgi, Doğu topraklarını görmek, İran mimarisini gözlemlemek, İran kültürüne olan merak, tren yolculukları ve Farsça diline olan ilgiden kaynaklanmaktadır. Irak'a ilgi duyanların sebepleri ise Erbil'i görmek, Irak kültürüne olan merak, Bağdat'ı görmek ve araştırma amaçlı ziyaret etmektir Suriye'ye olan ilgi ise savaş sonrası Suriye'yi görmek, aile bağları, Şam şehri ve araştırma amaçlı ziyaret etme niyeti şeklinde ifade edilmiştir.

Cinsiyet değişkenine göre yapılan ki-kare analizi, öğrencilerin hangi ülkeyi doğru veya yanlış cevapladıkları arasında cinsiyete bağlı istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını göstermiştir. Ancak, okul türü değişkenine göre yapılan ki-kare analizi, öğrencilerin hangi ülkeyi doğru veya yanlış cevapladıkları arasında okul türüne bağlı olarak istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu ortaya koymuştur. Anadolu Lisesi, Fen Lisesi ve Özel Lise öğrencileri diğer okul türlerinden ayrılmaktadır.

Okul türü değişkenine göre yapılan analizlere binaen, Anadolu Lisesi ve Fen Lisesi öğrencilerinin diğer okul türlerine göre daha fazla komşu ülke ismi yazabildikleri görülmüştür. Öte yandan, İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin haritada doğru cevapladıkları ülke sayısı diğer okul türlerine göre daha düşüktür. Bu bulgular, okul türünün öğrencilerin komşu ülkeleri tanıma ve haritadaki ülkeleri doğru gösterme performansı üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

5.2 Tartışma

Öğrencilerin komşu ülke kavramını bilme becerilerinin düşük olmasının altında coğrafya ders kitaplarında yeterli bilginin olmaması önemli bir faktördür. Komşu ülke kavramı yerine yakın çevredeki ülkelerin ele alınması, komşu ülke kavramının yeterli düzeyde bilinmesini azaltmaktadır. Bu eksiklikler sonucunda, öğrencilerin komşu ülkeleri sıralamasında ve harita üzerinde doğru bir şekilde belirlemesi düşük seviyede olmaktadır. Bu durum, coğrafya derslerinin içeriğinin gözden geçirilmesi ve komşu ülke kavramının daha ayrıntılı şekilde ele alınması gerektiğini göstermektedir.

Öğrencilerin komşu ülkeleri belirleme becerilerindeki yetersizliklerin ders kitaplarında teorik olarak yeterli şekilde ele alınmamasıyla ilişkilidir. Bu nedenle, öğrencilerin komşu ülkelerle ilgili bilgileri genellikle medya, televizyon veya arkadaş çevresinden duydukları bilgilere dayanmaktadır. Öğrencilerin komşu ülkelerle ilgili bilgilerinin ders kitapları yerine çevresel faktörlere dayandığı gözlemlenmiştir. Ayrıca, öğrencilerin düalistik bir düşünce yapısına sahip olduğu da dikkat çekmektedir (Yılmaz ve Yiğit 2010). Bu, siyah-beyaz, doğru-yanlış, pozitif-negatif, iyi-kötü gibi keskin ayrımlar üzerinden düşünme eğiliminde olduklarını göstermektedir. Araştırma bulguları öğretmen adaylarının Türkiye'ye komşu Öğretmenler üzerine yapılan çalışmada ise Ortadoğu ve Avrupa ülkelerine yönelik olumsuz düşüncelere sahip olduklarını ve bu ülkeleri Türkiye'nin düşmanı olarak nitelendirdiklerini ortaya koymuştur (Yılmaz ve Yiğit 2010). Benzer şekilde bu çalışmada da öğrenciler Yunanistan, Ermenistan ve Suriye'ye yönelik düşman ve negatif düşünceler belirtilmiştir. Yılmaz ve Yiğit'in (2010) çalışması, öğrencilerin komşu ülkelerle ilgili bakış açılarının dost-düşman eksenini etrafında şekillendiğini ortaya koymaktadır. Özellikle Suriye üzerine yapılan yorumlarda, öğrencilerin Suriye'nin coğrafi, politik veya dünya konumu yerine mülteci sorunu üzerinden yorum yaptığı gözlemlenmiştir. Bu durum, öğrencilerin komşu ülkelerle ilgili genel bir anlayışa sahip olmaktan ziyade olaylar ve sorunlar bağlamında düşünme eğiliminde olduklarını göstermektedir.

Bu durum, Köşker (2016), Köşker (2019) ve Köşker'in (2020) çalışmalarını desteklemektedir. Bu tür bir düşünce yapısı, karmaşık konuları anlamak ve değerlendirmek konusunda bazen zorluklara neden olabilir ve öğrencilerin komşu ülkelerle ilgili bilgi eksikliklerini ve yanlış algıları daha da derinleştirebilir. Bu gözlemler, eğitim sürecinde ders kitaplarının gözden geçirilmesi, öğrencilere komşu ülkelerle ilgili daha kapsamlı ve doğru bilgilerin verilmesi, medya okur-yazarlığı becerilerinin geliştirilmesi ve eleştirel düşünme yeteneklerinin desteklenmesi gibi önlemlerin alınması gerektiğini vurgulamaktadır.

Harita üzerinden komşu ülkeleri belirleme becerilerinin düşük olmasının nedeni ise coğrafya ders kitaplarında yer alan haritaların yetersiz olması ve harita netliklerinin düşük olmasından kaynaklanır. Yakın çevredeki ülkelerin detaylı bir şekilde gösterilmediği veya harita sayısının az olduğu durumlarda, öğrencilerin yakın çevre ülkelerini doğru bir şekilde tespit etmekte zorlandıkları gözlenmektedir. Coğrafya ders kitaplarında haritaların ve çevre ülkelerin yeterli açıklamalarla sunulmaması ve öğrencilere ezberci bir yaklaşımla sunulması, ilerleyen zamanlarda harita bilgisinin ve ülkeleri belirleme becerilerinin yetersiz kalmasına neden olabilir. Bu durum, mekânsal bilgi beceresi düşük olan bireylerin çevrelerinde olup bitenleri yeterince değerlendiremeyeceği ve dünyayı tam anlamıyla tanıyamayacağı anlamına gelmektedir. Türkiye'nin komşu ve yakın çevresindeki ülkelerle ilgili yeterli belleksel bilgiye sahip olmamanın sebepleri, coğrafya öğretim programının ve içerik/öğretim tekniklerinin yetersizliği olarak belirtilmiştir.

Aksoy ve Karaçalı'nın (2014) çalışması, Sinop Üniversitesi lisans öğrencilerinin Ortadoğu hakkında farklı algılara sahip olduğunu ve bu durumun bölgeyle ilgili bilgi eksikliğinden kaynaklandığını göstermektedir. Öğretmen adaylarına konuyla ilgili bilişsel düzeylerini geliştirebilecek derslerde (siyasi coğrafya, ülkeler coğrafyası) seçilmiş kaynaklar tavsiye edilmesi önerilmektedir. Şanlı'nın (2018) çalışması, coğrafya öğretmenlerinin görüşlerine dayanarak coğrafya eğitiminin yetersiz kalmasının en büyük nedenlerini ortaya koymuştur. Çalışmaya göre, coğrafya ders kitaplarında konuların ezberci bir yaklaşımla işlenmesi, yeterince ayrıntılı olmaması ve dünya siyasetinden ve iç politikadan bağımsız bir şekilde sunulması gibi faktörler önemli rol oynamaktadır. Coğrafya ders kitaplarında konuların ezberci bir şekilde işlenmesi, öğrencilerin konuları anlamadan sadece bilgiyi hatırlamaya dayalı bir öğrenme sürecine yönlendirilmesine neden olur. Bu durum, öğrencilerin gerçek dünya bağlamlarında coğrafi olayları ve ilişkileri anlama becerilerini sınırlandırabilir.

5.3 Öneriler

Öğretmenlerin ders kitaplarında "Komşu Ülke" şeklinde yeni bir başlık oluşturarak tümevarım anlayışı kullanmaları ve öğrencilere yeterli teorik bilgi sağlamaları önerilebilir. Ardından çeşitli uygulamalarla öğrencilere rehberlik etmeleri, öğrenme sürecini daha etkili hale getirebilir. Örneğin, her bir ülkeyi temsil eden kartlar oluşturarak sınıf içinde yarışmalar düzenlemek veya çarkıfelek gibi oyunlarla çeşitli komşu ülkeler hakkında bilgi edinmek,

öğrencilerin ilgisini artırarak konuyu daha kolay öğrenmelerini sağlayabilir. Bu tür etkinlikler, öğrencilerin aktif bir şekilde katılımını teşvik ederek, öğrenme sürecini daha keyifli ve etkileşimli hale getirebilir.

Haritalarla ilgili zorluklar, coğrafya derslerinde öğrencilerin karşılaştığı önemli bir sorundur. Bu çalışmada da farklı okullarda yapılan ankette başarı düzeyinin düşük olduğu belirlenmiştir. Bu nedenle, öğretmenlerin öğrencilere haritadaki şekilleri öğretebilmesi büyük bir öneme sahiptir. Büyük boyutlu fon kâğıtlarına ülkelerin harita üzerindeki şekillerinin çizilmesi ve ardından çıkarılabilir kalıplar kullanılması önerilebilir. Bu şekilde, öğrencilerin ülke sınırlarına olan ilgileri artırılabilir ve harita konusunda daha fazla etkileşim sağlanabilir. Ayrıca, dilsiz harita çıktıları öğrencilere dağıtılarak harita ile etkileşimlerinin artırılması da önerilebilir. Bu yöntemler, öğrencilerin harita bilgilerini geliştirme sürecine katkıda bulunabilir ve haritalarla daha rahat çalışmalarını sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Akengin H., Tuncel G., ve Cendek, M. (2016) Öğrencilerde harita okuryazarlığının geliştirilmesine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 34, 61-69.
- Akpınar, E. (2005). Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) ham petrol boru hattı ve Türkiye jeopolitiğine etkileri. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 229-248.
- Akpınar, Y. (2001) Son dönem İran Türkçesi'nde Türkiye Türkçesi'nin etkileri. *Atatürk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 8(17), 39-52.
- Aksoy, B. & Karaçalı, H. (2014). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Ortadoğu algısı (Sinop Üniversitesi örneği) .*Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* , 2014 (2) , 14-27 .
- Aslanlı, A. (2018). Türkiye Azerbaycan ekonomik ilişkileri. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 25(1), 15-27.

- Avcı, Ü., Usluel, Y. K., Kurtoğlu, M., ve Uslu, N. (2013). Yeniliklerin benimsenmesi sürecinde rol oynayan değişkenlerin betimsel tarama yöntemiyle incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 53-71.
- Aytekin, İ. (2013). Küreselleşme ve ekonomik küreselleşme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 123-134.
- Baki, A., ve Gökçek, T. (2012). Karma yöntem araştırmalarına genel bir bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(42), 1-21.
- Balcı, A. (2015). Coğrafya Öğretmen Adaylarının Coğrafi Arazi Uygulamalarındaki Harita Okuryazarlıklarını Tespite Yönelik Bir Araştırma. *Asos Journal (The Journal of Academic Social Science / Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi)* , vol.3, 16-34.
- Bilgili, M. (2016).Coğrafya öğretiminde mekân ve yer karmaşası üzerine bir araştırma. *Coğrafya Eğitim Dergisi*, 2(1), 11-19.
- Bostashvili, G. (2020). Gürcü tarih kitaplarında Türk imajı. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi Ve Uluslararası İlişkiler, İstanbul. 41, 57-58.
- Bozkuş, Y. D. (2013). Son dönem iç ve dış politik gelişmeleri ışığında Türk-Ermeni ilişkileri. *Karadeniz Araştırmaları*, 39, 39-52.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Cabbarlı, H. (2013). Ermeni siyasal düşüncesinde terörizm. *Ermeni Araştırmaları*, 45, 143-176.
- Çelik, N. (2010). The Black Sea and the Balkans under Ottoman rule. *Karadeniz Araştırmaları*, 6(2),1-27.
- Çelikkol, A., ve Karabel, S. (2017). Türkiye-Yunanistan ilişkileri ve denizden kaynaklanan uluslararası sorunlar. *Bilge Strateji*, 9 (16),13-31.
- Değirmenci, Y. (2019). Öğretmen adaylarının bakış açısıyla Türkiye'nin coğrafi konumunun incelenmesi. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (2), 91-110.

- Demirağ, Y. (2015). Bağımsızlıktan kadife devrime Türkiye-Gürcistan ilişkileri. *Uluslararası İlişkiler*, 2(7), 125- 155.
- Demiralp, N. (2009). Haritalarla öğrenme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(7), 955-973.
- Ekici, Y. (2017). Azerbaycan ve Ermenistan arasında bitmeyen Dağlık Karabağ sorunu. *Vakanüvis Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 62-77.
- Elden, S. (2009). Space I. In R. Kitchin ve N. J. Thrift (Eds.), *International encyclopedia of human geography*. Vol. 10, pp. 460.
- Erkan, B. (2012). Ülkelerin karşılaştırmalı ihracat performanslarının açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük katsayılarıyla belirlenmesi: Türkiye-Suriye örneği. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 8(15), 195-218.
- Gay, L. R, Mills, G. E., ve Airasian, P. (2012). *Educational research: competencies for analysis and applications*, USA: Pearson Education.
- Gregory, D., ve Urry, J. (1988). Social relations and spatial structures. *Science and Society*, 52(3), 362-364.
- Gültekin, B. (2013). Türkiye'nin uluslararası imajında yükselen değerler ve eğilimler. *Selçuk İletişim*, 4(1), 126-140.
- Günel, K. (2008). *Coğrafyanın siyasal gücü*. İstanbul: Çantay Kitapevi.
- Önür, H. (2021). Vatandaşlık bağlamında Suriyeli sığınmacılar. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 37, 362-396.
- Kahvecioğlu, H. L. (1998). *Mimarlıkta imaj: Mekânsal imajın oluşumu ve yapısı üzerine bir model*. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Karakaya, H. (2020). Türkiye’de göç ve etkileri. *Fırat Üniversitesi Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(2), 93-130.
- Kaya, F. (2017). Coğrafi potansiyelleri temelinde Türkiye jeopolitiği ve Dünya siyasetindeki yeri. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 1-14.

- Yılmaz, K. ve Yiğit, E. Ö. (2010). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Avrupa, Ortadoğu ve Türkiye'ye komşu ülkelere ilişkin algıları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 38: 318-334.
- Kocalar A. O., ve Demirkaya, H. (2015). Coğrafya öğrenmek niçin önemlidir? lise öğrencilerinin algıları. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 19(32), 123-144.
- Köşker, N. (2020). Pre-service teachers' images on the neighbouring countries of Turkey. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 41, 13-35.
- MEB (2018). Öğretim programları, 22 Ocak 2023 tarihinde <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay> adresinden elde edilmiştir.
- Michael E. B. (1996). *The international dimensions of internal conflicts*. Cambridge: MIT press
- OECD (2020). Germany and Belgium export and import, 1 Ocak tarihinde <https://oec.world/en/profile/country/bgr> ve <https://oec.world/en/profile/country/deu> adresinden elde edilmiştir.
- Onwuegbuzie, A. J., ve Leech, N. L. (2004). *Enhancing the interpretation of significant findings: The role of mixed methods research*. Davia.
- Özdemir, H. (2008). Türkiye'nin "sınır-ülke" niteliği: farklı stratejik kültürler arasında Türk dış politikası. *Avrasya Etüdları*, 33(1), 7-46.
- Özer C, A. (2019) Türkiye'nin komşu ülkelerle ticareti üzerine bir değerlendirme. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 292-313.
- Özey, R. (2004). *Dünya ve Türkiye ölçeğinde siyasi coğrafya*. İstanbul: Aktif Yayıncılık.
- Revaz, G. (1998). Making of the New Georgia: development factors-pluses and inuses. *Caucasian Regional Studies*, 3(1), 8.
- Sezai, A (2012) Türkiye'nin ihracat potansiyeli: Çekim modeli çerçevesinde bir inceleme. *International Conference On Eurasian Economies*, 276-282.
- Smith, A. (1796). *An inquiry into the nature and causes of the wealth of Nations*. University: -Chicago.

- Sönmez, V., ve Alacapınar, F. G. (2013). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şahin, C. (2003). *Türkiye’de coğrafya öğretimi sorunları ve çözüm önerileri*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Şanlı, N.(2018). *Türkiye’nin jeopolitik önemini kavratmada coğrafya dersinin etkisinin öğretmen görüşleri ile değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Şeker, M., ve İlhan, G. O. (2020). Bulgar ders kitaplarında Osmanlı ve Türk imajının ele alınış biçiminin incelenmesi. *Journal of Human and Social Sciences*, 3(2), 507-524.
- Şikoğlu, E., ve Arslan, H. (2015). Mekân dizim analizi yöntemi ve bunun coğrafi çalışmalarda kullanılabilirliği. *Türk Coğrafya Dergisi*, 65, 11-22.
- T.C. Dış İşleri Bakanlığı (2021). 20 Aralık 2022 tarihinde <https://www.mfa.gov.tr/turkiye-bulgaristan-siyasi-iliskileri-.tr.mfa> adresinden elde edilmiştir.
- T.C. Dış İşleri Bakanlığı (2021). 10 Nisan 2023 tarihinde <https://www.mfa.gov.tr/dis-politika-genel.tr.mfa> adresinden elde edilmiştir.
- T.C. Dış İşleri Bakanlığı (2021). 23 Mayıs 2023 tarihinde <https://www.mfa.gov.tr/dis-politika-genel.tr.mfa> adresinden elde edilmiştir.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2021). 7 Kasım 2022 tarihinde <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-9851/turizm-istatistikleri.html> adresinden elde edilmiştir.
- Taş, H. İ. (2011). Coğrafya eğitiminde görselleştirmenin önemi: mekânsal algılamaya pedagojik bir bakış. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 11(16), 211-237.
- TDK (2021) 3 Kasım 2022 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden elde edilmiştir.
- TUİC Akademi (2016) 5 Aralık 2022 tarihinde <https://www.tuicakademi.org/jivkov-dönemi-sonrasi/> adresinden elde edilmiştir.
- Turhan, G. (2016) *Kara sınırı komşuları ile ticaretin Türkiye’nin kalkınmasına etkisi -çekim modeli yaklaşımı*. Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Tümertekin, E., ve Özgüç, N. (2019). *Beşeri Coğrafya: insan, kültür, mekân*. Çantay Kitapevi: İstanbul.
- TÜROB (2017). 1 Aralık 2022 tarihinde <https://www.turob.com/tr/bilgi-merkezi/basin-bultenleri/2017/show/136/yunan-halkinin-gozunden-turkler-ve-turkiye-samimi-geleneksel-pahali-olmayan-cazip> adresinden elde edilmiştir.
- UNHRC (2021) 4 Aralık 2022 tarihinde <https://www.unhcr.org/tr/turkiyedeki-multeciler-ve-siginmacilar> adresinden elde edilmiştir.
- Üçışık, S. , Ünlü, M., ve Özey, R. (2013). Coğrafya eğitim ve öğretiminde fotoğrafların önemi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 5, 1-8.
- Ünlü, M., ve Eldurmaz, T. (2018). Orta Doğulu lisans öğrencilerinin gözünde bölgesel liderliğin geleceği ve Türkiye'nin durumu. *International Journal of Geography and Geography Education*, 38, 69-90.
- Ünlü, M., ve Yıldırım, S. (2017). Coğrafya dersi öğretim programına bir coğrafi beceri önerisi: Mekânsal düşünme becerisi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 35, 13-20.
- Vikipedi (2021). 15 Aralık 2022 tarihinde https://tr.wikipedia.org/wiki/Azerbaycan_Turkiye_iliskileri adresinden elde edilmiştir.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık. Ankara.
- Yılmaz, M., Sütütemiz, N., ve Çallı, L. (2010). Bulgaristan'da Türkiye imajının algılanması, Türk ürünlerinin değerlendirilmesinde husumet olgusunun incelenmesi. *Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 3(5), 27-43.
- Yılmaz, K., ve Yiğit, E. Ö. (2010). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Avrupa, Ortadoğu ve Türkiye'ye komşu ülkelere ilişkin algıları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38, 318-334.
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:AFAD_Kilis_kamp%C4%B1.jpg adresinden 4 Nisan 2023 tarihinde elde edilmiştir.

<https://cografyahocasi.com/kategori/haritalar> adresinden 6 Nisan 2023 tarihinde elde edilmiştir.

<https://www.takvim.com.tr/> adresinden 15 Nisan 2023 tarihinde elde edilmiştir.

<https://www.aa.com.tr/tr/> adresinden 10 Mayıs 2023 tarihinde elde edilmiştir.

<https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> adresinden 12 Haziran 2023 tarihinde elde edilmiştir.

EKLER

Ek 1: İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğünden Alınan İzin

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-59090411-20-50677003
Konu : Anket ve Araştırma İzni (Metin AKGÜN)

30/05/2022

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.01.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı genelgesi.
b) Marmara Üniversitesinin 18.05.2022 tarihli ve 282590 sayılı yazısı.
c) Müdürlüğümüz Araştırma ve Anket Komisyonunun 27.05.2022 tarihli tutanağı.

Araştırma Konusu : 12. Sınıf Öğrencilerinin Türkiye'nin Komşu Ülkelerini Belirleyebilme
Becerileri ve Görüşleri
Araştırma Türü : Anket
Araştırma Yeri : İstanbul
Araştırma Yapılacak Kişiler : Özel Muhtelif Kurs Öğrencileri, Lise Öğrencileri
Araştırmanın Süresi : 2021 - 2022 Eğitim ve Öğretim Yılı

Yukarıda bilgileri verilen araştırmanın; 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununa aykırı olarak kişisel veri istenmemesi, öğrenci velilerinden açık rıza onayı alınması, yüz yüze eğitime geçmiş olan kurumlarımızda, Covid-19 tedbirlerinin araştırmacı ve ilgili kurum idarelerince alınması, bilimsel amaç dışında kullanılmaması, bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun kamuoyuyla paylaşılması ve araştırma bittikten sonra 2 (iki) hafta içerisinde Müdürlüğümüze gönderilmesi, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim ve öğretimi aksatmayacak şekilde, ilgi (a) genelge esasları dâhilinde uygulanması kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Milli Eğitim Müdürü

OLUR
30/05/2022
Dr. Hasan Hüseyin CAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:
1- İlgi (b) Yazı ve Ekleri (3 Sayfa)
2- İlgi (c) Tutanak (1 Sayfa)

Ek 2: Etik Kurul İzni

T.C.

**MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULU KARARI**

Sayı: 530753

Tarih: 26 Nisan 2023

Çalışmanın Yürütücüsü: Dr. Öğr. Üyesi Salih YILDIRIM

Diğer Araştırmacılar: Metin AKGÜN

Onay Tarihi ve Onay Sayısı: 10.04.2023 /04-21

Sayın: Dr. Öğr. Üyesi Salih YILDIRIM

"12 Sınıf Öğrencilerinin Türkiye'nin Komşu Ülkelerini Belirleyebilme Becerileri ve Görüşleri" isimli çalışmanız Üniversitemiz Eğitim Bilimler Enstitüsü Araştırma ve Yayın Etik Kurulu tarafından incelenmiş ve etik yönde verilmiştir.

Prof. Dr. Feruzan GÜNDOĞAR

Kurul Başkanı

Prof. Dr. Mustafa S. KAÇALIN

Başkan Yardımcısı

Prof. Dr. Feruzan GÜNDOĞAR

Prof. Dr. Mustafa S. KAÇALIN

Prof. Dr. Mustafa S. KAÇALIN

Üye

Ek 3: Anket Formu Örneği

12.SINIF ÖĞRENCİLERİNİN TÜRKİYENİN KOMŞU ÜLKELERİNİ BELİRLEYEBİLME BECERİLERİ VE GÖRÜŞLERİ

Bu çalışmamızda Coğrafya dersi Talim ve Terbiye tarafından belirlenmiş olan konular içinde bulunan Türkiye'nin jeopolitik bölgeleri başlığı altında komşu ülkeleri belirleyebilme ve ülkeler hakkındaki görüşler hakkındaki yeterlikler sorgulanacaktır.

Çalışmayı doldururken lütfen herhangi birisinden kopya almayınız. Önemli olan sizin bu konudaki bilgi düzeyinizdir. Bu forum herhangi bir sınav ya da MEB sınavına not olarak geçecek bir değerlendirme değildir. Bu çalışma sizlerin komşu ülkeler ile ilgili düşüncelerinizi ölçmek amacıyla yapılmıştır.

1.BÖLÜM

1) Kişisel bilgilerinizi doldurunuz.

Kişisel bilgiler
Okul:
Yaşınız:
Cinsiyet: ☐ ☐

2.BÖLÜM

2) Komşu ülke kavramı nedir kısaca açıklayınız? „„

3) Türkiye'nin komşu ülkeleri ve bu ülke hakkındaki görüşlerinizi yazınız.

(Komşu ülkeler ve aklınıza gelen düşünceleri yazınız. Bu düşüncelerin iyi ya da kötü olması önemli değildir).

Türkiye'ye komşu olan ülkeler	Hakkındaki görüşleriniz

4) Aşağıdaki haritada Türkiye'nin komşu ülkelerini doldurunuz.

TÜRKİYE'NİN DİLSİZ KOMŞU ÜLKELER HARİTASI

cografyaharita.com R.SAYGILI 2020

5) Aşağıdaki ülkelerden hangisine seyahat amaçlı gitmek isterdiniz? Neden? (En fazla 3 ülke yazınız)

***Lütfen seyahat etmek istediğiniz ülkeler Türkiye'nin komşu ülkeleri ile ilgili olmalıdır.

Toplam 3 ülke yazınız?	Neden?